

Schliesslich bemerke ich, dass ich mit Rücksicht auf die der heil. Synode bemessene und mir in Erinnerung gebrachte Kürze der Zeit, von einer weitergehenden Erörterung und insbesondere von Widerlegungen der Siebenbürgerseits gegen die Erhebung des Bukovinaer Bisthums zum Range einer Metropole erhobenen Einwendungen, umsomehr Umgang nehmen zu sollen erachte, als diese Darstellung polemischer Natur ist, und mir die Fernhaltung von polemischen Erörterungen angedeutet wurde.

Karlovitx, den 2/14. September 1864.

Eugen m. p.

47.

Protocolul ședințelor sinodale, ținute în 13 și următoarele zile ale lui August 1864 în Carloviț.

În prezența și sub presidența Ilustrității Sale, domnului maior-general și brigadier c. r. în Semlin, Iosif baron Philippovic de Philippsberg, ca comisarului c. r., fiind de față: Excelenția Sa domnul Samuil Marsirevic, patriarhul sârbesc și metropolitul Carlovițan, Preasânțiții domni, episcopi al Ardealului Excelenția Sa domnul Andreiu baron de Șaguna, al Carlstadtului Petru Ioanovic, al Bacichei Platon Atanackewic, al Budei Arseniu Stoicovic, al Verșețului Emilian Kengelatz, al Aradului Procopiu Ivacicovicu, al Dalmației Stefan Knezevic și arhiereul administrator diecesei Pacrațului Nicanor Gruic, în fine archimandritul de Beocin, Lucian Nicolaevic, ca actuar.

Ședințele din 13, 14 și 17 August 1864.

1. În urma preînaltei rezoluțiunii, emanate în 2/14 Iunie 1864 și publicate de înaltul minister c. r. de stat prin înaltele decrete din 17 Iunie 1864 Nr. 4245 și 4246 St. M., Ilustritatea Sa d-l general-maior și brigadier c. r. Iosif baron Philippovic de Philippsberg, după-ce congresul electoral și sinodul electoral se terminaseră, împărtășî, că este denumit de comisariu c. r. și pentru sinodul de pertractare, care o deschide în ziua de astăzi adecă în 13 August.

Amăsurat acestora sinodul se deschise de cătră lăudatul domn comisariu c. r. în modul prescris de p. n. loc, dându-se spre cetire prin actuariul seu preînaltul decret respectiv și îndreptând cătră adunarea sinodală un cuvânt corespunzător în înțelesul acela ca Preasânțiții d-ni episcopi asupra obiectelor respective să desbată și să consulte cu astfel de zel și cu astfel de conștiințioasă, încât rezultatul pertractărilor lor să fie spre binele și prosperarea s. biserici, și să corespundă pe deplin părintescei așteptări a Maiestății Sale c. r. apostolice, Preînalt carele prin preagrațioasă concesiune a acestui sinod s'au îndurat a face sântei biserici un mare bine; întru a căror urmare, fiind că acest s. sinod aprețuiesce prea mult acastă nemărginită grație împăratăscă manifestată s. noastre biserici și de astădată, și fiind-că vede într'ênsa garanția

pentru mai marea ei dezvoltare în viitor, această binefacere mare câștigată din grația împăratăscă o întimpină cu cea mai căldurósă mulțămítă și o salută cu entusiasm; —

Ér simțēmintele aceste nutrite și manifestate cătră Preaînaltul Domnitor se însēmă aici spre eternă memorie.

2. Deși în prea înaltul decret, adresat cătră Ilustritatea Sa domnul comisariu c. r. și cetit cu această ocașiune, obiectele acelea, ce are a le pertracta s. sinod, se desēmă mai de aprópe și se reduc la următórele puncte, și anume, că problema sinodului este, a desbate asupra afacerilor, cari privesc la tótă biserica orientală din c. r. monarchie austriacă, și proiectele sale respective, întemeiate după cuviință prin canóne bisericesci a le substerne Maiestății Sale; mai departe ca pe timpul sinodului séu după sinod episcopii dieceselor de Arad, Bacica, Carlstadt, Buda, Pacrațiu, Timișóra și Verșeț au de a se întruni sub presidența archiepiscopului și metropolitului, și în consultare comună a pronuncia și a propune la Preaînaltul loc opiniunile sale asupra acelor afaceri, cari vin a se pertracta în congresul național, care în înțelesul prea înaltei scrisori de mână îndreptate cătră repausatul patriarch Iosif baron de Raiacici cu datul 27 Septembre 1860 vine a se conchiema cât mai curênd; cu tóte acestea Sântenia Sa dl patriarch, venind cuvêntul la programul obiectelor de desbătut în acest sinod, dedu cetire în tot cuprinsul lui acelui program, care Preasântia Sa în anul curent, când în trebile congresului național și ale sinodului episcopesc petrecu în Viena, il propusese înaltelor autorități centrale, care program în privința acestui sinod pertractatoriu se reduce la următórele puncte, și adecă:

1. Păstrarea drepturilor ierarchice și a iurisdicțiunei archiepiscopului și metropolitului de Carloviț asupra acelor 7 episcopii, care în puterea privilegiului din 21 August 1690 și a p. n. rescript declaratoriu se subordineză aceluia.
2. Susținerea în vigóre a p. n. resoluțiunii din 30 Septembre 1783. Nr. 1701, din 9 Octobre 1783 și 8 Septembre 1786, din 29 Decembre 1828 și în fine din 19 Martiu 1829, în urma cărora episcopii Transilvănenilor, Bucovinenilor și Dalmatinilor se subordineză în trebi dogmatice și spirituale metropolitului din Carloviț, și în privința celor doi dintâiu metropolitul are să fie instanța a doua.
3. Facerea de moțiuni pentru revisiunea p. n. rescript declaratoriu dela a. 1779 și a sistemii consistoriale, fiind-că acela nu corespunde spiritului legislațiunei perfecționate presente.
4. Organizațiunea mai bună și mai practică a judecătoriiilor preoțesci de instanța I. și II.
5. Întocmirea din lăuntru a institutelor teologice și a învățămêntului religios în tóte scólele.

6. Censurarea tuturor cărților și scriptelor teologice și religioase.
7. Menținerea disciplinei asupra preoților lumeni și a monachilor.
8. Regularea parohiilor și cultivarea mai bună a preoțimei parohiale.
9. Arondarea mai potrivită a dieceselor; când ar cere lipsa, de sine înțelegându-se, că în privința aceasta va fi a se cere mai întâiu Preaînalta încuviințare.

După-ce Sântenia Sa d-l patriarch declară cu ocasiunea acesta, că decă în programul acesta n'ar fi anunțate și cuprinse pe deplin toate aceleași obiecte, ce intră în sfera de activitate a s. sinod, Preasântiților domni episcopi le stă în voie, a adauge lângă programul amintit și a lăsa la judecarea s. sinod cutare sau cutare obiect după opiniunea lor, care intră în cercul activității adunării sinodale, după cum acela s'a fixat dela Preaînaltul loc: se hotăresce, ca acesta să se însemne aici spre sciință și îndreptare.

3. Sântenia Sa dl Patriarch Samuil, bine sciind, că la coreligionarii români de mai mult timp s'a manifestat dorința de a câștiga în c. r. monarhia austriacă o metropolie autonomă, separată de cea sârbescă, binevoi a declara în adunarea sinodală dorința sa într'acolo, că — deore-ce Maiestatea Sa c. r. apostolică în prea înalta scrisore de mână din 13 August 1864 s'a îndurat a pronunța prea înalta Sa intențiune, că pentru românii greco-orientali să se înființeze o metropolie autonomă, coordonată cu cea sârbescă, — cu privire la spiritul timpului ce se manifestază pretutindenea și justifică aceste dorințe și nisuințe ale românilor, acest obiect ierarhic, ce stă în strânsă legătură cu regularea referințelor românilor coreligionari, cu privire la însemnătatea lui și la împregiurările imperative legate de dânsul, dar mai cu samă p. n. demandare pronunțată în privința aceasta, să se aducă înainte de toate la ordinea țilei, să se pertracteze și să se supereze, și provocă întru urmarea acestora pre Prea sântiții domni episcopi, a espune părerile sale motivate în privința acestui obiect, pre lângă declarațiunea acéea, că Sântenia sa, — deși i pare rău din inimă, că românii, coreligionari, cari au trăit preste un secul și jumătate în legătura ierarhică cu sârbii, acum vor să iasă din acéstă legătură, — totuși este gata a se învoi că românii, — decă va consimți și S. sinod, și decă legătura ierarhică în punctele esențiale va rămâne în valoare, să câștige metropolia lor autonomă și astfel să vadă în fine împlinită dorința lor. |

Din indemnul acesta se ceti din partea Excelenței Sale, domnului episcop al Transilvaniei, — după-ce se espuseră pe scurt motivele, cari insufla românilor dorința unei metropolii autonome, și se dedu din partea cea mai intimă încredințare, că acéstă dorință a românilor nu purcede din nisuința cătră înoini, ci că din contră, precum cutază a mărturisi cu îndrăsnelă și a susține fără rezervă, o a atare împlinire a dorinței celei drepte și de atâtea-ori manifestate a românilor va fi spre binele și prosperarea întregii s. biserici, — se cetesce țic, pentru dovedirea acestei esposițiuni și aserțiuni a sale, dorința

respectivă, formulată de către sinodul diecesan al eparchiei transilvane, de cuprinsul următoriu:

Fiind-că la organizarea metropoliei române existența metropoliei sârbesci în staturile Maiestății Sale apostolice nu se poate ignora, și fiind-că se poate aștepta cu siguranță, că nici metropolia sârbescă nu va ignora existența celei românesci, fiind ambe acestea metropolii părți întregitoare ale bisericii ecumenice greco-orientale, carea în cărțile ei simbolice se numesce biserică una, sântă, sobornicescă și apostolăscă: pentru aceea se declară aici odată pentru totdeauna: că românii de religia greco-orientală prin înființarea metropoliei lor nu ținesc airea, fără numai la starea normală și prosperătoare în privința trebilor lor bisericesci, scolare și fundamentale, de o parte, ér de altă parte la îndreptățirea egală cu coreligionarii lor de naționalitate sârbescă în privința ierarhică și bisericăscă-administrativă, și că prin urmare pe viitoriu în staturile Maiestății Sale metropolia română se coordoneze celei sârbesci, precum s'a îndurat Maiestatea Sa a pronuncia preagrațios în 27 Septembrie 1860 și 25 Iunie 1863, și precum a declarat și sinodul diecesan din Transilvania dela a. 1860 în §. 8, că adecă în modul acela aceste două metropolii se potă lucra ca două surori trupesci pentru binele temporal și vecinic al creștinilor lor.

Însă precum înființarea unei metropolii române, coordonate celei sârbesci este o necesitate imperativă și emanațiunea instituțiunilor noastre bisericesci, tot așa este o necesitate neevitabilă și emanațiunea instituțiunilor bisericesci, ca între aceste două metropolii se sustea pentru totdeauna legătura dogmatică, ca astfeliu, prin această legătură dogmatică se se păstreze unitatea și identitatea mărturisirei credinței greco-orientale, de care țin cu rigóre amândouă aceste metropolii. Ca organ al acestei legături dogmatice are să funcționeze sinodul comun permanent, format din amândoi metropoliții și toți episcopii sufragani ai acelora.

Sinodul comun al acestor două metropolii de credința greco-orientală constă din ambii metropoliți și din adunarea episcopilor, carea ca cea mai înaltă autoritate bisericăscă pertractează asupra dogmelor credinței, cestiunilor canonice, cărților simbolice și asupra tuturor acelor obiecte bisericesci, de cari depinde unitatea și identitatea religiunii greco-orientale, de carea se țin amândouă aceste națiuni.

Acest sinod comun se va ținé de regulă tot la 6 ani, și la casuri extraordinare, când va cere necesitatea, și mai adese-ori.

Acest sinod comun se va aduna alternative odată la scaunul metropoliei sârbesci, de altădată la al metropoliei românesci.

Presidiul în acest sinod îl vor duce ambii metropoliți, cel mai bătrân după rang ocupând locul de a drépta, cel mai ténér de a stânga. Asemenea și episcopii vor ocupa locurile după bătrânețele consacrațiunii lor.

Desbaterile vor curge în limba română și sârbă, protocolul asemenea se va purta în amândouă limbile, și asemenea vor fi autentice protococele.

Obiectele, ce se vor pertracta în acest sinod general, rezultă din definițiunea acestui sinod. Determinarea mai de aproape, mai pe larg și mai detaliată a obiectelor, ce intră în cercul de activitate al acestui sinod, se va face la cea dintâiu adunare a lui, cu care ocaziune va fi a se determina și aceea, că în înțelesul așezămintelor noastre bisericesti să se observe reciprocitatea, și atât la înălțarea unui ierarch nou, cât și la reposarea vre-unuia dintre dênșii să se aducă la cunoscința metropolitului respectiv și printr'ensul și la episcopii subordinați lui⁴.

Deci după-ce din espunerea amintită a Excelenței Sale domnului episcop transilvan și din cerința formulată de sinodul diecesan transilvan și cetită de Preasânția Sa se vede, că românii fură îndemnați prin necesitatea imperativă, de a reclama pentru sine o metropolie autonomă, și prin aceea a aduce trebile lor bisericesti, scolare și fundamentale la starea normală și prosperătoare, și a se face părtaş de egala îndreptățire și în privința bisericescă, asemenea sârbilor; după-ce este chiar, că românii prin această dorință a lor nu tind într'acolo, ca să vateme legătura ierarchică, ce esistă între ei și sârbi, ci mai vârtos, precum se vede din cele premergătoare, doresc a o susține și a o consolida, statorind și determinând de organ al acestei referințe și legături, ce să se susțină și în viitor, sinodul general permanent, care să consiste din ambii metropoliți și episcopii lor sufragani; după-ce mai departe este cunoscut, că Maiestatea Sa c. r. apostolică atât în Preaînalta diplomă de întărire amintită mai sus, cât și în p. n. scrisore de mână din 13 August 1864, adresată de curând Sânțeniei Sale domnului patriarch Samuil, promite preagrațios înființarea metropoliei române coordinate cu cea sârbescă și însărcină pre această adunare sinodală, ca obiectul pus la ordinea zilei, privitor la referința ierarchică a românilor, cu ocaziunea acesta să se ia la desbatere și moțiunea corespunzătoare, întemeiată pre canone bisericesti, să se așternă la Preaînaltul loc după-ce din canone, și anumit din canonul 17 al sinodului din Halchedon, canonul 17 și 38 al sinodului din Trula și din canonul 102 al sinodului de Carthagena, după Beveregius, — deși acelea nu cuprind o normă anumită, favoritoare pentru dorințele românilor, — totuși prin combinare, conclusiune corectă și aplicare analogă a lor, — pre lângă aceea și mai cu sémă din praxa în vigóre se pôte deduce, că crearea unei metropolii în ținutul alteia esistente deja, — la cazul acesta crearea metropoliei române în ținutul celei carlovițene, se pôte admite; după-ce mai departe nici interesul bisericeii nu este, nici politiceii bisericeii, al cărei principiu suprem și regulă principală are să fie liniștea și pacea, precum și mântuirea sufletescă a credincioșilor; nu s'ar satisface, decât realizării acestei dorințe pronunciate de atâtea-ori a unei națiuni atât de număröse ortodoxe, pentru câștigarea unei metropolii proprii, s'ar pune piedeci

în cale, și încă cu atât mai puțin, cu cât națiunea cestionată, ascultând de spiritul timpului lăgă de înființarea unei metropolii proprii cele mai frumoase speranțe pentru desvoltarea sa intelectuală și morală religiósă, și cu cât aceea, depărtată dela centrul de până aci, prelângă diferența de limbă și de nume, nu pot înainta fără greutăți cătră câștigarea dorințelor și decisiunilor sale; după-ce în fine Sântenia Sa domnul patriarch Samuil, ca metropolitul legal competent, esaminând acest obiect din punctul lui de vedere canonic în tóte direcțiunile, ér în special în cel bisericesc politic, și cumpénind desvoltarea morală religiósă, ce și-o promet românii dela o metropolie autonomă, nu are nimic în contră ca în ținutul metropoliei sale să se înființeze o metropolie nouă românescă, precum nu au nici Preasântiții domni episcopi respectivi, și anumit cel de față din Arad, ai cărui fii sufletesci se țin mai numai de naționalitatea română, asemenea cel dela Vêrșeț, însé cu condițiunea despăgubirei sale ca episcop instalat, și în locul episcopului din Timișóra Sântenia Sa domnul patriarch ca diecesan legal al fie-cărei episcopii vėduvite din ținutul seu metropolitan, într'ale căror diecese o însemnată parte a credincioșilor asemenea consistă din români, consimt și cu întreg sântul sinod se învoiesc, ca nu numai după dorința românilor să se înființeze pentru dênșii în monarchia c. r. o metropolie proprie, și anumit populațiunea ortodoxă română, locuitoare în episcopiile bănățene, după premersa împărțire și pe lângă condițiunea asigurării esistenței ambelor episcopii sêrbesci din Bănat, adecă a celei din Timișóra și a celei din Verșeț, să se subordineze metropoliei înființânde, ci și cel de față Preasântitului domn episcop al Aradului, decă o ar preferi acésta ori ar fi constrîns la acésta prin împregiurările imperative ale eparchiei Sale, să se alătore lângă metropolia română înființândă, și să pótă intra fără împedecare într'o referință canonică mai de aprópe, spre care scop din partea Sânteniei Sale, domnului patriarch, ca a metropolitului lui prepus, i se dă prin acésta dispensațiune, ear din partea sântului sinod consensul, — considerând tóte împregiurările aduse înainte mai sus, după care înființarea metropoliei române autonome, ce e în cestiuine, nu-i stă nimic în cale, precum și aceea că Maiestății Sale, preagrațiosului nostru domn, ca unui monarch creștin, după aședémintele sântei nóstre biserici ortodoxe orientale și după praxa, ce există într'ênsa, i compete dreptul a înălța cutare séu cutare cetate la rangul de metropolie, — să se hotărécă: Concluz: Posibilitatea înființării unei metropolii românesci, coordonate cu cea sêrbescă, în c. r. staturi austriace sub condițiunea de a se păstra între ele cele esențiale legătura prin sinodul general, — se pronunță.

4. Deóre-ce pe lângă condițiunea proiectată și de cătră acest sânt Sinod acceptată, ca pentru păstrarea legăturai ierarchice să sustea sântul sinod, Excelenția Sa domnul episcop din Transilvania în numele séu și al sinodului diecesan transilvan mai puse și condițiunile următóre, și adecă:

1. ca sinodul general să se țină de regulă tot la 6 ani, și decă ar cere împregiurările, și mai adese-ori;

2. ca acela să se adune odată în metropolia Carlovițană, de ceealaltă dată în metropolia română;
3. ca în sinodul acesta să ducă presidiul ambii metropoliți, ocupând cel înălțat mai întâiu la această demnitate locul de a dreapta, cel mai tinăr cel de a stânga; — și deore-ce Prea sântiții domni episcopi cea dintâiu din aceste condițiuni o primiră, ér în privința celei de a doua se uniră întru aceea, ca metropoliții respectivi înțelegându-se mai 'nainte între sine, pentru ținerea acestui sinod să hotărască un astfel de loc, care pentru ierarchii convenitori, cu privire la referințele de comunicațiune și la mai puțină depărtare, va fi cel mai potrivit; ear în privința condițiunei a treia pluralitatea Prea sântiților domni, și anume Sântenia Sa domnul patriarch, episcopul Carlstatului Petru, al Budei Arseniu, al Verșețului Emilian, al Dalmației Stefan și archiereul și administratoarele episcopiei Pacrațului, Nicanor, făcură reflexiuni și puseră față cu această cerință praxa cea acceptată, basată pre aședăminte bisericesci și neatacabilă prin vre-un fapt istoric bisericesc, după care praxa metropoliei celei mai vechi, în casul acesta, celei sêrbesci, trebuie să i se conserve pentru totdeauna întâietatea și cercară a indupleca pre Excelenția Sa domnul episcop al Transilvaniei, ca cu privire la vechimea scaunului metropolitan sêrbesc care se speră că și pe viitoriu 'l va ocupa patriarchul, să recedă dela o atare cerință și să se mulțămască cu aceea, că metropolitului român se dă dreptul conpresidiului, deși de a stânga și după ce în urma acestora Excelenția Sa domnul episcop transilvan, condus de iubirea frățescă, recunoscuse aceste motive: —

Se hotări, ca această să se însemne aici spre sciință și îndreptare.

48.

Protocolul ședinței sinodale, ținută la Carloviț în 11 Septembrie 1864.

În prezența și sub presidența Ilustrității Sale domnului maior-general și brigadier în Semlin Iosif baron de Philippsberg, fiind de față: Sântenia Sa Excelentisimul domn, Samuil Masireviciu, patriarchul sêrbesc, archiepiscopul și metropolitul Carlovițului, și Preasântiții domni episcopi: al Bucovinei Eugeniu Hacmann, al Budei Arseniu Stoicovic, al Verșețului Emilian Kengelac, al Aradului Procopiu Ivacicoviciu, și archiereul și administratoarele diecesei Pacrațului, Nicanor Gruic și archimandritul de Beocin Lucian Nicolaievic, ca actuariu.

De ore-ce acest s. sinod, considerând că sânta lui biserică în referințe oficiose până acum s'au însemnat cu o numire nepotrivită, e de părere, că acum se dă ocasiunea cea mai favoritoare, a mijloci la Preaînaltul loc, ca s. noastră biserică să se însemne în actele publice și în toate referințele oficiose

din partea statului, cu numirea ei proprie și potrivită, și de ore-ce după precumpănirea serioasă a acestei împregiurări s'au unit într'acolo, ca în preaumilitele propuneri, ce vin a se substerne Maiestații Sale, să se aducă înainte și cele următoare:

1. Că biserica noastră în deobște se numește biserica greco-neunită, și că s. sinodul se rógă, ca această numire negativă să înceteze pentru totdéuna;

2. Că biserica noastră în cărțile simbolice se numește „una sântă, sobornicéscă și apostoléscă biserică“;

3. Că noi înșine ne numim „creștini ortodoxi“, ér biserica noastră: „Biserica ortodoxă-orientală“, e adecă orientală în opozițiune cu cea romană ca occidentală, ér ortodoxă în opozițiune cu eresurile și sectele, ce s'au format din biserica noastră, precum sunt: Eutichienii, Nestorienii, Filipovenii și altele.

Drept aceea se hotăresce a ruga pe Maiestatea Sa preaumilit, ca să se îndure a face a se da bisericei noastre în toate referințele oficióse în totă monarchia austriacă numele ei propriu și adevărat, adecă biserica ortodoxă-orientală.

49.

Protocolul ședinței sinodale ținută la Carloviț în 11 și 15 Septembre 1864.

În prezența și sub președința Ilustrității Sale, domnului maior-general și brigadier c. r. în Semlin, Iosif baron Philippovic de Philippsberg, ca comisar c. r. fiind de față Sânțenia și Excelenția Sa Prealuminatul domn Samuil Marsirevic, patriarhul sêrbesc, arhiepiscopul și metropolitul Carlovițan, și Prea sântiții domni episcopi: al Ardélului Excelenția Sa domnul Andreiu baron de Șaguna, al Carlstatului Petru Ioanovic, al Bacichei Platon Atanazkevic, al Budei Arseniu Stoicovic, al Vêrșețului Emilian Kengelac, al Aradului Procopiu Ivacicovici, al Dalmației Stefan Knezevic și archiereul și administratorul diecesei Pacrațului Nicanor Gruic, în fine archimandritul de Beocin Nicolaevic ca actuarium.

1. Ilustritatea Sa dl comisariu c. r. care dela p. n. loc a primit mai multe întrebări, le împărtășesce acestei adunări sinodale, spre a se desbata asupra lor și a se da răspuns, și adecă:

După-ce toate întrebările de mai sus fură examinate de această s. adunare din toate părțile, și cumpênite după cuviință:

Ad 1. În propunerea preaumilită respectivă este a se observa, că acest s. sinod la consultarea asupra înființării unei metropolii nouă, și la aducerea concludusului în privința acésta au avut acea convicțiune, că diecesa transilvană fără îndoială are să facă o parte a metropoliei celei nouă, și că nefiind chie-mată la acésta, nu are a se slobozi la desbaterea asupra referinței diecesei bucovinene.

Ad 2. Deși după hotărârile sinodale aduse sub Nr. 5 al protocolului din 13 și ȃilele următore ale lui August a. c. se pronunță, cã tótã diecesa Aradului și încă preste aceea patru protopresbiterate ale diecesei Timișorei, anume al Făgetului, Haziășului, Lipovei și Jebelului, și din diecesa Vêrșetului din cele șase protopresbiterate ale ei patru întregi, și anumit, al Lugoșului, Caransebeșului, Mehadiei și Varadiei, în fine și tôte comunele curat românesci, ce se află în protopresbiteratele celelalte, care au sã rêmână în diecesele sêrbesci, au a veni sub metropolia cea nouă; cu tôte acestea, pentru de a corespunde prea înaltei recerințe, vor fi a se enumăra și a se însemna cu numele tôte comunele, ce se află în episcopiile serbo-banatice, adecă între ale Timișorei și Vêrșetului, asemenea și tôte comunele curat sêrbesci, atât în diecesa Aradului, cât și în cele opt protopresbiterate, ce vin a se preda românilor.

Ad 3. Deși sub Nr. 5 al protocolului sinodal din 13 și ȃilele următore ale lunii lui August 1864 s'au adus un conclus sinodal și în privința comunelor amestecate, totuși se va satisface în privința acêsta cerinței preainalte prin aceea, cã și astfelu de comune se vor însemna cu acuratețã și se vor enumera cu numele.

Ce se atinge de principiul, după care sunt de a se subordina bisericesce comunele cestionate, acêsta sub același Nr. 5 al protocolului amintit mai sus este deja pronunțat, și pe basa aceluia comisiunea respectivă va executa la timpul sêu cele de lipsă.

Ad 4. După-ce comunele și protopresbiteratele, ce vin a se alătura la diecesa sêrbă ori română, sunt statorite deja, pentru aceea se însemnă aici, cã acest s. sinod, având în privire de o parte p. n. principiu, după care drepturi bine agonosite nu este iertat a se vêtâma, de altă parte cuprinsul îndestulitoriu al protopresbiteratelor și comunelor sêrbesci, și trebuința respectivilor credincioși, sub Nr. 8 al protocolului din 13 și ȃilele următore ale lui August 1864 a adus conclusul, cã în Bănat sunt a se susținé nevêtâmate două episcopii sêrbesci, adecă a Timișorei și a Vêrșetului cu reședințele lor de până acum.

Êr cu privire la episcopiile românesci, fiind-cã în Transilvania, în diecesa Aradului și în părțile și comunele din Bănat, ce vin a se da românilor, se află populațiune destulă, se aduce propunerea respectivă într'acolo, ca pentru un număr de suflete atât de însemnat sã se creeze cinci episcopii, computându-se aici și archidieceasa, dintre care episcopii două sã fie în Transilvania și trei în Ungaria.

Cât pentru locurile, unde sã se pună scaune episcopesci, acest s. sinod sã propună: Caransebeșul, unde există deja reședința; Aradul, unde de asemenea este reședință; Boros-Jenő, unde a fost reședință mai nainte, sêu în fine Oradea-mare. În contra acestora se declară domnul episcop al Aradului

într'acolo, ca să se lase la dispozițiunea fitoriului metropolit românesc, a face propunerea în privința locurilor, unde să se înființeze reședințe episcopesci.

Ad 5. Deoarece dotațiunea episcopescă se formeză prin așa numita convențiune și sidoxia, dotațiunea actuală a episcopiei Timișorene, Verșețene și Aradane să se scótă și să se aducă la evidență, că ce are de a rămâné la episcopiile sêrbesci și ce are de a trece hoc titulo la cea română.

Ce privesce la dotațiunea episcopiilor celor nouă, din partea acestui s. sinod se propun isvórele lor îndatinate: convențiunea și sidoxia; la carea Preasântitul domn episcop al Aradului observă, că va fi datorința fitorului metropolit românesc, a face propunerea în privința acésta.

Ad 6. Dela comisiunea, care după Nr. 6 al protocolului din 13 și ȃilele următóre ale lui August 1864, este emisă de acest sânt sinod spre scopul acesta să se aștepte rezultatul cercetărilor ei, și după-cum se vor afla împregiurările, să se substernă la preainaltul loc propunerea respectivă.

Ad 7. Ca modalități privitóre la acésta se aduc înainte, că adecă Maiestatea Sa după dreptul preainalt, ce-i compete, și pe basa enunciărei cuprinse sub Nr. 3 al protocolului din 13 și ȃilele următóre ale lui August 1864, se va îndura preagrațios, a înființa metropolia cestionată și a o publica ca atare prin organele politice ale Maiestății Sale; iar patriarcul sêrbesc în numele bisericei va aduce aceea metropolie la cunoscința bisericei întregi și prin o bulă de confirmațiune i va da și încuviința puterea și dreptul astfel, încât ea să pótă practisa drepturile, ce-i compet după canóne. În privința cestiunei ulterióre, cuprinse în acest punct, e a se face din partea acestui sinod propunerea, ca Maiestatea Sa să se îndure preagrațios a denumí séu diecesa Aradului séu a Transilvaniei de eparchia metropolitană, — care metropolit ar avé să pórte titlul următoriu: archiepiscop al Transilvaniei séu al Aradului și metropolit al întregi națiuni românesci ortodoxe-orientale din Ungaria și Transilvania.

Cu privire la aședarea metropolitului și a episcopilor subordinați lui e a se propune de cătră sântul sinod, ca Maiestatea Sa să se îndure a denumí pre cel dintâiu metropolit, carele apoi împreună cu sinodul séu să propună Maiestății Sale modul, cum va fi a se aședa metropolitul următor: ér în privința aședării episcopilor părerea sinodului să se desfășure într'acolo, ca pre cei dintâi candidați să-i propună Maiestății Sale metropolitul român în conțelegere cu sufragantul séu spre denumire, ér după aceea apoi să-i alégă sinodul respectiv. La care Excelenția Sa domnul episcop al Bucovinei dă în privința punctului acestuia întreg părerea sa separată, precum se vede sub *f*).

Ad 8. E de a se însemna, că unitatea acestei biserici față cu bisericile estranee este asigurată prin aceea, că biserica ortodoxă-orientală din Austria este cu totul independentă de aceea, precum acéstă independentă o a documentat și o a pus mai pe sus de tótă îndoiala existența ei de până acum.

Ér cât pentru referințele interne, este a se aduce înainte, că unitatea acésta va fi asigurată prin aceea, că precum s'a hotărît sub Nr. 4 al protocolului sinodal din 13 și ȃilele următore ale lui August 1864, s'a înființat sinodul general, ce este a se ține sub presidiul patriarhului sêrbesc și a se conchiema printr'ênsul după împregiurări din timp în timp, dela care sinod vor atêrna tôte bisericile particulare, prin urmare și metropolia cea nouê românescă, în afaceri dogmatice, spirituale și disciplinare.

În privința regulării afacerilor comune, privitóre la întreaga biserică ortodoxă-orientală din Austria, precum și a referințelor reciproce între metropolia sêrbescă și românescă e a se observa, că după conlusul sinodal cuprins în punctul 3 al protocolului din 13 și ȃilele următore ale lui August 1864, acest obiect are a fi rezervat sinodului în cestiune.

Ad 9. A se procede amêsurat cerinței preaînalte.

2. Fiind-că Prea sântia Sa domnul episcop al Verșetului în privința nr. 5 al protocolului sinodal din 19 și următorele ȃile ale lui August 1864, și în special în privința secțiunei III. a prea înaltei instrucțiuni pentru Ilustritatea Sa domnul comisariu³c. r. din 16 Septembre 1864, propune în scris opiniunea sa motivată:

aceea se aclude la protocolul acesta și se împărtășese Ilustrității Sale domnului comisariu c. r. spre întrebuițare corespunđetóre.

50.

Adresa multor credincioși din eparchia Bucovinei cătră episcopul Eugen Hacman, în cauza ținerii unui sinod provincial canonic, la care sê participe și membrii mireni pentru organisarea și gruparea ierarhică a bisericei greco-orientale în Austria.)*

Excelenția Vóstră! De când impulsul cel putinte al mișcărilor din anul 1848, care în mod sguduitor dêdu viêtă și libertate contrastelor politice, sociale și naționale, revărsă spiritul sêu de mișcare și de viêtă și asupra terenului

*) Adresa acésta publicată în limba germană în broșura, ce pörtă titlul: Einigkeitsruf an die griechisch-orientalische Provinzialkirche der Bukovina in der hierarchischen und Organisationsfrage. Czernovitz. 1834. e precedată de următorele ca: *Vorwort.* Die geistlichen Geburtswehen einer glücklichen Kirchenreform der griechisch-orientalischen Glaubensgemeinde in Österreich sind im Ganzen genommen leider eben so mühevoll, schmerzreich und unfruchtbar als diejenigen des Gesamtstaates auf politischem Gebiete, die gleich wenig einen allseitig wohlgefälligen Organismus zur Welt gefördert haben; und trotz aller Hoffnungen und Erwartungen, die seit 1848 wach wurden, möchte es fast scheinen, dass wir, durch einen langen epimenideischen Schlaf verweichlicht und dem Verständniss der Gegenwart unzugänglich gemacht, die Zeugungskraft höherer, praktischer und lebensfähiger Organismen für längere Zeit eingebüsst hätten. —

Der Sturm der Reformbewegung brach in der Provinzialkirche der Bukovina schon seit sechzehn Jahren mit gleicher Gewalt los wie in den übrigen griechisch-orientalischen Bisthümern

bisericesc, biserica gr.-or. din Austria se simți împinsă cu putere irezistibilă la regularea referințelor sale în lăuntru și în afară și la reorganizarea pe cât canonică, pe atâta reclamată și de trebuința timpului, a constituțiunei sale. Biserica se determină a ține séma acestei trebuințe cu atâta mai vértos, căci de o parte emanciparea societăților religioare de sub tutela statului tuturor comunităților bisericesci recunoscute în stat le dădu semnalul de organizare, consolidare și întărire, care semnal ele până la una 'l înțeleseră bine și-l folosiră cu tot deadinsul, ér pe de altă parte nedeplinitatea, stirbitura și anti-constituționalismul stărei bisericeii gr.-or. din Austria nu se mai putú ascunde dinaintea ochilor, ce se deschideau după dormitare de mulți ani.

Spiritul unei reforme salutare bisericesci se deșteptă, trebuința unei convorbiri sinodale și a unei satoriri în urma ei deveni tot mai urgentă din đî în đî, și archipăstorii bisericesci în adevér și aduseră la ordinea đilei pe acel timp propunerile lor privitoare la organizarea referințelor de cult greco-orientale. Înțelepciunea și evlaviosul zel al Excelenței Vóstre se manifestă în acea epocă prin un proiect de organizațiune, care în forma unei opiniuni dto 18 Iuliu 1849 a fost adresat cătră metropolitul din Carloviț, tot deodată patriarch al sêrbilor, și care atâta a fost de corect logicesce, atâta de practic

des Kaiserstaates; ihn zu besänftigen, tagte durch zehn Monate zu Wien im Jahre 1851 eine synodale Versammlung aller österreichischen Bischöfe dieses Kultus, und die einzige Frucht der langen Berathung war — eine stille Heimkehr der Oberhirten, um es beim Alten zu belassen. — Und abermals verstrichen dreizehn Jahre, und abermals fanden sich die Kirchenfürsten zur synodalen Berathung zusammen, diesmal in Karlovitz, und abermals erschien daselbst der menschliche Ehrgeiz im Priestergewand mit dem Zwietrachtsapfel, und abermals scheint eine gesegnete Heimkehr fast als einziges Ergebniss der Berathung bevorstehen zu sollen. — Karlovitz ist theilweise ein kirchliches Frankfurt geworden, und das laute Zeugniß der Kirche, dass sie sich nicht aus und durch sich selbst regeneriren könne, ruft unwillkürlich die Laienwelt ihr zur Hilfe. Die offenkundigen Separationsgelüste der Bukowinaer Diöcese von jedem Metropolitanverbande haben nicht weniger als die absolutistischen Strebungen desselben, trotz Kanonengeist, Zeitstimmung und Provincialsynode, eine so mächtige Gährung in den Geistern aller Unbefangenen hervorgerufen und in ihnen so berechtigte Besorgnisse erregt, dass sie sich gedrunge fühlen, als Glieder derselben Kirche, als Genossen derselben Glaubensgemeinschaft, als Söhne desselben geistlichen Vaters gleichfalls das Wort zu ergreifen. Sie bitten in aller Ehrfurcht, aber mit Entschiedenheit und Dringlichkeit, den Lenker ihres heimatlichen Kirchenschiffs, dieses Schiff nicht auf eine Klippe aufzufahren, und bringen ihm biei ihren weltlichen Beistand ergebungsvoll entgegen. Und die es thun, sind nicht etwa leichtfertige Neuerer, sondern treue Kirchensöhne und conservative Bekenner des Glaubens ihrer Väter und Vorväter. Gutsbesitzer und Beamte, Adelige und Bürgerliche, Geistliche und Weltliche, Alle, die ihrer Kirche und ihrem Oberhirten wohlwollen, glaubten durch Unterfertigung des nachstehenden Bittschreibens an den hochverehrten Bukowinaer Diöcesanbischof jenem Wunsche, jenem Drange, jenem Streben öffnen und festen Ausdruck verleihen zu sollen.

Möge die Bitte nicht zur Fehlbitte herabsinken, und der Gesamtkirche das zukommen, was ihr von Seiten der Partikularkirche gebührt! Unsere Devise im kirchlichen so wie im politischen Felde lautet stets und unverändert:

Viribus unitis!

esecutabil și atâta de drept și de cu tact în toate părțile, încât merită mulțămirea fie-cărui om nepreocupat, și în cât valoarea lui n'a pățimit nici prin dintele timpului celui înviforat și curând rođătoriu al acțiunii. Preasânția Vóstră cerurăți într'acela ca condițiune neîncungiurabilă la sistemizarea organică a ierarhiei, ca reprezentațiunea și administrațiunea națiunii române din Austria să se concreadă în același mod unui metropolit propriu național, precum e încredințată națiunea sêrbo-slavică încă din vechime metropolitului din Carloviț. Pentru complanarea intereselor colidante ale ambelor națiuni se cerú mai departe, ca acele eparchii, unde majoritatea locuitorilor sunt sloveni, să se înzestreze cu episcop sêrbo-slavic; ear cele împoporate cu majorități românesci, cu episcop românesc, ales din sinul națiunii. În estensiunea sa mai departe la complinirea mai înaltă și cea mai înaltă a organismului bisericesc se formulă în fine acest proiect de organizațiune al Excelenției Vóstre într'acolo, ca episcopii românesci să alégă pe metropolitul românesc, ear episcopii sêrbo-slavici pe metropolitul sêrbesc, ambe părțile însă numai prin concursul unui asemenea număr de mireni de aceeași credință, în fine, ca ambii metropoliți aleși cu un număr egal de episcopi din ambe metropoliile și cu un număr egal de mireni să pășescă la alegerea pro-patriarchului austriac, și ca toate aceste alegeri să se substernă p. n. sancțiuni a Maiestății Sale împêratului. Compunerea acesta din urmă, sub presidiul pro-patriarchului, după-cum espune acest proiect cu privire ageră și inteligentă, ar fi totdeodată sinodul gr.-or. austriac, și prin acesta s'ar ține sêma cuvenită drepturilor egale ale ambelor națiuni, s'ar înainta după putință binele credincioșilor, s'ar aduce o organizație practicabilă și naturală a ierarhiei și astfel s'ar delătura ori-ce temere de schismă în biserică.

Față cu preferințele acestui proiect demn de recunoscință bat cu atâta mai tare la ochi defectele proiectului de organizație, propus în cel din urmă așa numit „Sinod diecesan“ al Bucovinei, precum și ale aceluia, care pe basa acestuia acum l'a-ți propus Excelenția Vóstră în sinodul din Carloviț. După acesta în privința administrativă biserica gr. or. din Austria ar fi să se împartă în trei biserici particulare cu autonomii administrative, și adică 1. în cea sêrbescă, 2. în cea românescă din Transilvania, și 3. în cea (reală) din Bucovina. Acest proiect însă în esecutarea sa practică înlăuntru și înafară nu se pôte uni nici cu principiul iubirei creștinesci, nici cu dreptatea statului, nici cu o politică de stat înțeleptă. Scopul, pentru care s'au întrodus canonesce metropoliile ca foruri bisericesci de instanța a doua, și pentru care metropoliților se dedú dreptul de a concede sinódele provinciale, la început diecesane, precum și preste tot de a superinspecționa și de a purta jurisdicțiunea mai înaltă, în Bucovina cea redusă la sine însași nu s'ar poté realiza. Împărțirea canonică a administrațiunii bisericesci aduse cu sine, că precum mai multe parochii se întruniră într'o provincie, așa mai multe provincii se întruniră într'o diecesă,

carea apoi era mai de tot identică cu diecesa politică. Episcopii, cari erau mai marii unei diecese bisericesci, se numărau între cei mai înalți demnitari, și deóre-ce în tot imperiul roman pe timpul estensiunii lui celei mai mari erau numai 13 diecese, pentru aceea pe atunci erau și numai 13 episcopi diecesani. În înțelesul acesta Bucovina deși e țără de corónă, totuși ar trece numai de provincie, ér nu de diecesă, carea cuprinde sub sine mai multe provincii; episcopul Bucovinei dar canonicese e numai episcop provincial, ér nu diecesan. În general substratul drepturilor metropolitane lipsesce de tot în Bucovina cea izolată. Căci deóre-ce ea nu cuprinde în sine mai multe provincii bisericesci, cari compun un sinod diecesan, și deóre-ce prin urmare nu póte înfățișa un astfel de sinod, de aceea și conducerea prin metropolitul propriu a unui sinod diecesan, neesistente și încă nerealisabil, încă trece în sfera imposibilității. Superinspecțiunea generală ar deveni numai o inspecțiune a episcopului asupra sa însuși, și jurisdicțiunea mai înaltă ar emana asemenea numai dela acela, care are și jurisdicțiunea mai de jos. Contopindu-se drepturile unui prepus cu drepturile unui supus într'una persónă, ácéta ar puté duce numai la neutralizarea tuturor acestor drepturi și în fine la ruinarea provinciei bisericesci isolate.

Absolutismului administrativ în provincia ácéta 'i s'ar lăsa frêul liber, și spiritul bisericei greco-orientale, al cărei caracter fundamental este constituționalismul, ar trebui să se revólte necurmat și nesfiit contra unei instituțiuni opuse diametral. Preste aceea acest absolutism s'ar arêta cu atât mai periculos, cu cât n'ar afla remediul nici chiar în „Sinodul general“ ce s'ar tiné pe tot anul într'un loc principal al monarhiei, de óre-ce după punctul al șaselea al proiectului, ce l'ați propus Excelenția Vóstră în sinodul din Carlovit, sinodul general numai atunci ar fi competent a statori canóne administrative pentru o biserică particulară cu putere obligatóre, decât din partea bisericei particulare respective adecă din partea capului ei bisericesc nemijlocit și a sinodului s'ar recunósce a fi acomodate după referințele proprii ale acestei biserici particulare, și s'ar primí. Considerând acum, că după punctul al șeptelea din proiect cei doi preoți, cari ar fi a se trimite la sinodul general, deși desemnați după alegerea episcopului respectiv, totuși au într'ênsul numai vot consultativ; și precumpănind mai departe, că și preoții cari vor fi chiumați la sínódele provinciale, vor avé față cu episcopul în cause administrative numai vot consultativ; în fine considerând, că după punctul 10 din proiect chiar și în afaceri curat administrative îndreptățirea canonică a mirenilor a participa la sínódele provinciale e supusă îndoielei și se rezervă unei consultațiuni noué sinodale: în puterea tuturor acestor motive și considerațiuni se arată justificată pe deplin presumpțiunea ce ese ca rezultat final, că încuviințarea și sancționarea acelor proiecte ar fi identice cu recunóscrea unei potestăți episcopesci fără margini, scóse de sub tótă controla și supraveghiarea, cu potestate absolută personală, carea în îm-

pregiurări nefavoritóre ar trebui să ducă la apriata stricăciune a bisericeii, și în contra căroră chiar și brațul lumesc, legat încât-va prin principiul libertății religionare, s'ar arăta în parte neputincios. — Biserica cea izolată a Bucovinei însé prin acésta ar deveni în pozițiunea de a se lipsi de tóte folósele, de tóte mijlócele de întărire și întinerire, cari isvoresc din alipirea de un ce întreg mai mare, de a suferi tóte inconveniențele izolării și ale neajutorinței și de a sci atěrnând prosperarea sa chiar și numai de cualificațiunea eventuală a unei singure personalități, ale cărei evenimente ar influința aspru asupra stărei bisericeii. Impulsul cel prea tare de independență, așa numita „achefalia“, ce se manifestă acum, pentru provincia cea mică bisericească s'ar puté câștiga numai prin aceea, când ea ar renunța la întărirea sa de dinlăuntru, la emularea în afară, la tótă autoritatea însuși, la tótă influința în jos. Și decă pozițiunea neutrală a acestei bisericeii particulare între două națiuni contrare ar fi să arete scopul ei, de a nu lovi în nici una din ele, pe de altă parte în intenționatul absolutism nemărginit cu aceeași probabilitate s'ar zări tentațiunea, de a neglege întru asemenea ambe națiunile în cercul diecesan, ori a le sacrifica uneia a treia. De frică, ca să nu se facă prea națională ar deveni tocmai antinațională. Căci de óre-ce ambe naționalitățile trăiesc în pace deplină și neperturbată, se află în amicie și concordie în biserică și școlă, păzesc cu scumpătate una cătră alta principiul îndreptățirii egale: îngrijirea aceea ca când prin alăturarea Bucovinei lângă diecesa metropolitană românească s'ar puté perturba cumva pacea acésta este de prisos și imaginară, cu atât mai vertos, căci atât în sinodul provincial, cât și în cel general elementul slav ic ar fi reprezentat mai mult decât de ajuns. În fine pericolul, ce nu se póte privi tocmai ca imposibil, când biserica particulară din Bucovina cu încetul ar fi să se contopéscă într'o biserică puternică de altă credință, o ar afla lipsită de tot scutul din afară și de rezistența cuvenită din lăuntru, căci dorita autonomie administrativă nemărginită ar depărta dela sine ori-ce amestec străin și ori-ce ajutoriu prin cuvânt și faptă ce i s'ar oferí. Și astfeliu libertatea esagerată a administrațiunei episcopesci, achefalia, ar fi numai un vehicul spre darapanare, o cale cătră perirea sigură.

Décă dar în favórea acestui proiect de constituțiune, ce pórtă pe frunte atât de învederat caracterul nedeplinătății, și decă anume în favórea unei metropolii independente în Cernăuț, se aruncă în cumpenă votul afirmativ al clerului bucovinén, apoi contra acestora e de ajuns a observa, că asupra unei cestiuni atât de momentóse nu s'a declarat sinodul provincial în tótă forma, ci s'a declarat numai o adunare simplă de preoți. Căci în loc de a conchiema numai de cât sinodul diecesan complet, la care să participe de o potrivă clerul și mirenii, și care prin urmare să dea garanția imparțialității și a omnilateralității, consistoriul episcopesc sub presiunea Excelenței Vóstre se întări mai 'nainte prin vre-o câți-va membri, aleși după socotința proprie,

cari nu se țineau de statul consistorial, apoi în ședințele din 29, 30 și 31 Ianuarie 1861 cerințele, ce veniau a se subterne înaltului regim parte în privința pozițiunii ierarchice a Bucovinei, parte în privința trebuințelor economice ale clerului, le formulă după socotința sa proprie în opt proiecte parțiale separate, după aceea conchiemă pe 19 Februarie 1861 o adunare compusă din demnitari bisericesci și preoți mireni și monachi, aleși după plac, în număr total de 52 persoane, eschidând pe mireni dela ori-ce participare, i propuse elaboratul lucrat, și în propuneri și motivări deja încheiat și gata, nu se slobozi la desbaterea formală, progresivă separată după materii și sistematicește din punct în punct, ci mai vântos dădu numai spre cetire proiectul ce trecea de nemodificabil, nu concesse asupra materiei și formei lui nici o desbatere séu reflexiune, decât carea fu suprimată de autoritatea mai înaltă, creșu de prisos a mai desface partea economică a proiectului, cu carea consimțiau toți cei de față, de partea ierarchică organizătoare, despre carea nu erau toți membrii de aceeași părere, după-cum s'ar fi cerut pentru esactitatea votului, ci în sfârșit punctele cetite din proiect cu pripire demandă a se subscrie prin cei 52 de membri după o singură ședință.

Precum ținerea unui atare sinod părut pentru de a reprezenta eparchia, așa și dorințele și hotărârile sinodale presumptive, exprimate pe calea acésta, lovesc deopotrivă în praxa bisericescă a timpului mai vechiu și mai nou, în conclusele sinodale ale conciliilor ecumenice, în dreptul de participare al mirenilor, în condițiunile și instituțiunile unei administrațiuni bisericesci practice și practicabile, în legătură bisericescă la arătare legală ierarchică, ce esista încă până la prefacerea cu validitatea legală, a societății religioare gr.-or. din Austria, în p. n. decisiune din 27 Septembrie 1860, privitoare la înființarea unei metropolii române, în fine în emisul ministerial comitativ dto 30 Sept. 1860, prin care se indigeta procedura respectivă.

Defectuosității compunerii, neajungerii îndreptățirii acestei adunări de preoți corespunde apoi în adevăr defectuositatea și nepracticabilitatea proiectului de organizațiune, adoptat de ea, asupra sistemisării ierarchice a bisericeii greco-orientale din Austria și asupra pozițiunii eparchiei episcopesci a Bucovinei înlăuntrul aceleia. Deși biserica prin sublima sa pozițiune e mai presus de toate diferențele naționale, totuși în interesul activității sale salutare proprie nu pôte ignora nici decât dorințele moderate naționale. Crearea duor metropolii pe basa principiului naționalității, și crearea unei a treia metropolii ar cuprinde o contradicere flagrantă, carea nu numai că lovesce în logică, ci chiar și în privința administrativă practică duce la contradiceri pe cât păgubitoare, pe atât și anticanonice, cari servesc numai pentru de a acoperi golitatea contradicerii celei dintâiu. Adunarea amintită de preoți cerca a neutralisa contradicerea acésta prin aceea, că propuse a se introduce în biserica greco-orientală din Austria și anume din Bucovina institutul cel necanonic, și pe cât

de sumtuos, pe atât și de prisos al episcopilor titulari, purcedând dela pre-sumțiunea aceea, ca când astfel de funcționari bisericesci, de altminteră totdeauna atârnători de episcopul actual și subalterni, ar pute deveni organe destul de putinți, cu influința și autonóme, pentru de a pute modifica ori anula în appellatione dispozițiunile aduse de episcopul actual în consistoriu și afară de consistoriu. Dar aceea merse și mai departe, tăind administrațiunea eparchială în două și presupunând despre episcopul deadreptul, că el se va substitui prin un episcop titular, pentru ca să se pótă face apelațiuni în contra sa, séu cu alte cuvinte: episcopului în adevăr nu-i este iertat a fi episcop, pentru ca să devină metropolit. Eară decă episcopul titular să represente în consistoriu locul și potestatea episcopului, atunci el este adevăratul episcop provincial, ér episcopul nu este decât numai metropolit fără diecesă, numai șef al apelatoriului într'o eparchie mică cu episcop titular, prin urmare este pentru acesta o sarcină neproporționat însemnată. carea fiind de prisos s'ar pute încungiura. Al doilea episcop titular, dăce adunarea preoților mai departe, ar sta lângă episcopul ca coajatoriu pentru lucrările pontificale înlăuntru diecesei, și totdeodată ar avé ambii episcopi titulari a representa pre episcopul eparchial atât în sinodul provincial, cât și în cel general. E documentat prin istorie și se scie în deobște că metropolia din Suceva de mult s'a strămutat la Iași, ear episcopia dela Rădăuț cu mult mai târziu la Cernăuț. De aceea, decă, cum cred unii, din strămutarea unui episcop se derivă înălțarea ierarhică a episcopului rămas, atunci încă înainte cu 200 ani episcopul din Rădăuț ar fi trebuit să se ridice la rang de metropolit, — ceea-ce însă nu se putu pentru aceea, căci era subordonat metropoliei din Iași, mai târziu celei din Carloviț, căreia e subordonat până astăzi. Pe temeiul canónelor și al necontenitei praxe bisericesci o episcopie chiar și după transpunerea sa conservă titlul scaunului de pân'atunci și acum părăsit; metropolitului din Iași încă tot i compete connumele: metropolit al Sucevei, și episcopului din Cernăuț connumele de episcop al Radauțului.

Episcopul din Cernăuț canonesce e numai un sufragane al metropolitului din Iași; de aceea e datoriu ori a se supune acestuia, ori apoi, desfăcându-se legătura cu țerile externe, a se subordina unui metropolit austriac de aceeași confesiune.

Dreptul lui la independența bisericescă canonesce nu e documentat prin nimic.

Progresând în progresiune geometrică pe cărarea cea piezișă a inconsecuenței, adunarea amintită de preoți crede cu tóte acestea, că față cu un fond mare religionar și față cu dotațiunea cea grasă, ce o garantéză acest fond, nu e lipsă mare de titluri canonice pentru crearea de episcopii nouă în Bucovina; căci orașul Seret încă din vechime au avut episcop; asemenea și orașul Rădăuț; ér orașul Suceava cu deosebire are chiar și dreptul de metropolie; ba ce e mai mult, fiind-că după canóne fie-care oraș pótă avé episcopul séu, o

astfeliu de pretensiune nu se p \acute{o} te denega nici oraşelor Sadagura şi Vesniţ, unde f \acute{a} r \acute{a} de aceea sustau rabinat considerabile pentru credincioşii de legea vechie.

At \acute{a} ta libertate în împ \acute{a} rţirea venerabilelor mitre episcopesci chiar şi Excelenţiei V \acute{o} stre se pare necompatibilă cu demandările canonice, cu autoritatea episcopescă şi cu trebuinţele practice ale bisericei n \acute{o} stre. De aceea în propunerile făcute de Excelenţia V \acute{o} stră la sinodul din Carloviţ nu se face pomenire de crearea de episcopi titulari, deşi de altă parte nu se n \acute{e} gă formalmente necesitatea lor şi nu se exprimă anumit abdicarea de a-i dori.

Astfeliu de propuneri anticanonice şi antipractice puteau c \acute{a} d \acute{e} ca fructe nemature numai din pomul conştiinţei unei adunări, care era pusă sub presiunea cea unilaterală a unei inspiraţiuni dictate cu autoritate imperativă, şi carea nu p $\acute{o$ te afla în sine însaşi acea soliditate, ce o dă numai privirea neturburată şi independenţa bărbătescă.

De aceea în constituţiunea bisericei orientale încă din cele mai vechi timpuri apostolice are val \acute{o} re principiul acela, ca c \acute{a} t se p $\acute{o$ te consultarea diferiţilor capi bisericesci s \acute{e} se facă împreună cu ceialalţi membri ai bisericei, ca prin ac \acute{e} sta s \acute{e} însufleţescă simţul comun şi s \acute{e} nu se hotăr \acute{e} scă nimic f \acute{a} r \acute{a} considerarea cea mai matură. (Can. apostolese 33, c. 2, c. IX, q. 3. Concil. Antioch. c. 5. D. XCV).

Participarea mirenilor la afacerile bisericei preste tot, cu deosebire la acelea, ce nu se ţin de credinţă şi de disciplină, trecu apoi cu legalitate perfectă în praxa bisericei, şi p \acute{a} nă în ziua de astăzi în feliurite ţeri se admite ca îndreptăţită şi se practis \acute{e} ză f \acute{a} r \acute{a} împedecare. Astfel la patriarchul ecumenic din Constantinopole pentru administrarea afacerilor publice bisericesci esistă un comitet propriu permanent, care consistă din 4 episcopi, 4 magnaţi mireni şi 4 dintre cetăţenii cei mai de frunte. Aşa vedem şi în ăilele n \acute{o} stre pre mirenii în sinódele provinciale în Transilvania şi S \acute{e} rbia cu votul deplin consultativ în t $\acute{o$ te agendele nedogmatice ori nedisciplinare. Asemene deşi cu óre care restrîngere, se urm \acute{e} đă şi în principatele române dela Dunăre, şi simţul cel nobil de dreptate al Excelenţiei V \acute{o} stre trebuie s \acute{e} recun \acute{o} scă, c \acute{a} în epoca antiaustriacă a patriei n $\acute{o$ stre unul din drepturile principale administrative bisericesci, dreptul adecă al alegerii de episcop, după praxa străbună competea reprezentanţilor clerului, ai nobilimei şi ai poporului, şi se practisa f \acute{a} r \acute{a} împedecare. Chiar şi acea adunare de preoţi des amintită ce formulă dorinţele clerului bucovin \acute{e} n, simţind necompetinţa sa, se cređu dat \acute{o} re, a revoca în memorie cu tot deadinsul ţinerea de sinóde provinciale întocmite canonesce, la care apoi s \acute{e} se p $\acute{o$ tă asculta şi vocea mirenilor în cause at \acute{a} t de momentóse. Ac \acute{e} sta dorinţă a adunării preoţilor, ce află primire în punctul 8 al proiectului Excelenţiei V \acute{o} stre merită considerare, nu numai pentru aceea de a practisa dreptul lor de consultare comună, ci şi pentru-ca scopul cel salutar, la care tinde ac \acute{e} sta instituţiune canonică, s \acute{e} se p $\acute{o$ tă ajunge.

Reieptarea mirenilor dela ori-ce participare la afacerile bisericesci duce la lăngeție, la indiferentismul religios, va să ȃică la simțeminte spirituale, ce sunt stricăcioșe și condamnabile atât pentru religiune și stat cât și pentru individ. Din contră decât biserica aceea, ai cărei credincioși fac maioritaea locuitorilor Bucovinei, ar fi un obiect de îngrijire și cultivare bine precugetată și seriósă nu numai pentru preoți, ci și pentru mulțimea cea cu mult mai mare a mirenilor; decât biserica acéta, păđitóra cuvântului mântuirii, susținătóra și cultivătóra ambelor naționalități și limbi principale ale acestei țeri, e ca să reclame pentru intențiunile sale tot interesul nostru, pentru binefacerile sale tótă recunoscința nóstră; decât ea mai departe ar tinde într'acolo și i-ar și succede, a căștiga chiar și pentru scopuri particulare, ce-i obvin câte odată, atențiunea simpatică — îndreptată spre chiemarea ei principală, privitóra la apărarea de ori-ce rătăcire, chiar și împreunată cu îngrijiri, — a credincioșilor ei: atunci, și de sigur atunci, n'ar puté și nu i-ar fi iertat a se lipsi de participarea mirenilor la afacerile ei administrative. Din contră ar fi chiar interesul ei, ca prin o instituțiune reinviindă spre onorarea canónelor pe deoparte să dea proba vivacității și activității sale atât în spiritul său cât și în spiritul timpului, ear de altă parte să demustre, că libertatea constituțională, ce se revarsă preste Austria — nouă, începe a desvolta și pe terenul bisericesc acea activitate binefăcătóra, însufletitóra și plină de viața internă, fără de carea viața din afară a bisericei ar trebui să decadă, desvoltarea ei salutiferă să se curme, influința ei cea mărétă asupra creșterii morale a omenimei ar trebui să se împuțineze. Decât preste tot ómenii, ce nu se țin de statul preoțesc, iau parte vivace și factică la sórtea ei, acéta trebuie să fie prin urmare un ce prea îmbucurătoriu, atât pentru membrii bisericei învățătóra, cât și pentru mulțimea mirenilor păstorită de dênsa. De altmintrea și fără de a căuta la ținerea regulată de sínóde provinciale anuale, în cestiunea cea mult importantă, ce se tractéază acum, despre crearea unei metropolii românesci independente și despre legătura ierarchică a aceleia cu scaunul metropolitan din Carloviț, în celelalte eparchii românesci din Austria, afară numai de Bucovina, s'a făcut formalminte întrebarea cătră cler și cătră mireni împreună și totdeodată. Cu deosebire conchiamă și ținú episcopul eparchial din Transilvania consiliariul intim Baronul de Șaguna, în 24, 25 și 26 Octobre 1860 la Sibiiu un sinod provincial, care fiind compus din 47 preoți și 52 mireni, și decidênd după deliberare matură și votare liberă, aduse în privința acéta concluse, cari după formă și cuprins cu tot dreptul se pot privi ca adevărata opiniune a eparchiei greco-orientale din Transilvania.

Altmintrea însé se are lucrul cu propunerile și pretensiunile acelea, cari, aduse numai de preoți ori apoi chiar numai de persóna episcopului, cêrcă a-și da aerul de manifestațiuni formale ale clerului și ale eparchiei întregi. Și nu numai dreptul canonic, ci și o politică înțelptă bisericéscă și recerința opor-

tunității se împotrivesc unor propuneri, care în lăuntru și în afară rămân departe de toate așteptările drepte, ci din contră lovesc în față fără sfielă ori ce îndreptățire națională și canonică. Și chiar și înainte se poate pređice cu siguritate, că atât în metropolia cea sêrbescă din Carloviț, cât și în cea nouă creândă românescă se vor înălța îndoeli tari și temeinice contra unei pozițiuni ierarchice și contra unei coordinări, prin care episcopul Bucovinei, care ar avé numai o eparchie mică și nici un sufragane sub sine, s'ar puté pune în sinodul general cu aceeași autoritate și cu același drept lângă metropolitul sêrbesc și românesc, cari ambii cu privire la mărimea populațiunei, ce o păstoresc, și cu privire la numărul sufraganelor lor, ar trebui să se privescă ca chirarchii potinți și plini de influență. Cei doi reprezentanți bisericesci ai puternicelor și număróselor națiuni sêrbă și română fără îndoială n'ar întârđia a aduce la vedere și valóre superioritatea lor față cu reprezentantele unei eparchii în asemănare mici, nenaționale, și tocmai pentru aceea prea adese-ori izolate, și la tótă întêmplarea ar căuta a restabili în casuri speciale, când neutralitatea s'ar pleca spre o parte séu cealaltă, a restabili, đicem, cumpăna cea stricată națională spre dauna lui. Resturnarea unui atare organism ierarchic, greșit încă în planul lui, prin frecările din însuși sinodul general ar fi cel dintăiu și cel mai sigur rezultat al înființării lui, pentru care cu tóte acestea o voce normativă stăruiesce cu atâta urgență.

Spre a se evita atari erori și rele într'o cauză de atâta importanță și de atâtea urmări, emisul ministerial din 30 Septembrie 1864 a lăsat la socotința Excelenței Vóstre, ca să ascultați mai nainte părerile și dorințele diecesei din Bucovina. De óre-ce mai departe atare drept compete după canóne ori cărui cap diecesan în diecesa séu eparchia lui, ear de altă parte responsabilitatea la present și venitorime pentru rezultatul cel rău al unei afaceri mult însemnate fără îndoială e o sarcină gigantică: de aceea nu e numai o urgență imperativă, ci și un ce prea ușor a ținé un sinod diecesan în Bucovina. Coordinare lângă doi metropoliți, subordonare sub altă metropolie, ori subordonarea altor diecese sub diecesa Bucovinei, — alegerea între aceste trei modalități ale pozițiunei ierarchice atâta e de seriósă, încât tot-deodată deschide calea și cătră concordie și cătră schismă, încât ne pune dinainte Rubiconul bisericesc. Ear a sta într'ajutoriu veneratului archiepiscopului spiritual într'o crisă atât de momentósă cu cuvêntul și cu fapta, este datorința fie-cărui fiu credincios al bisericei, și tocmai prin acésta îndatorire, precum și prin interesul, ce-l are séu cel puțin trebuie să-l aibă fie-care fiu al bisericei de starea bisericei sale, se justifică procederea acésta de față.

Deci exprimând Excelenței Vóstre recunoscința nóstră cea cu mulțămítă și respect pentru propunerea, ce o a-ți adus la sinodul din Carloviț cu privire la înființarea unei metropolii române, și rugându-vé cu plecăciune, a sta cu bărbăție pe lângă dânsa, ne luăm voie, a face în privința celorlalte propuneri

parțiale prea umilita rugare: „ca Excelenția Văstră urmând cu credință p. n. decisiune din 27 Septembrie 1860 și emisului ministerial din 30 Septembrie 1860 să Vă îndurați a conchiema pentru afacerile comune ale bisericii gr. or. din Austria, precum și în special pentru pozițiunea ierarhică a diecesei Bucovinei, în capitala Cernăuț un sinod complet, alegând pe basa principiului reprezentativ, compus în jumătate egală de mireni, a-l țină după cuviință, și hotărârile lui aduse după considerări mature a le aduce prin introducândul sinod general la subșternerea înaltă și prea înaltă“. (Urmédă subscripțiuni numeroase).

51.

Autograful împărătesc pentru înființarea metropoliei române și denumirea episcopului Șaguna de arhiepiscop și metropolit.

Lieber Freiherr von Schaguna! Den Bitten der griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn willfahrend, habe Ich in Übereinstimmung mit der durch Meine Entschliessungen vom 27-ten September 1860 und vom 25-ten Juni 1863 kundgegebenen Absicht genehmigt, dass für dieselben eine selbstständige, der serbischen koordinirte Metropole errichtet und die bischöfliche Kirche in Siebenbürgen zur Metropolitanwürde erhoben werde.

Zugleich finde Ich Sie zum Erzbischofe und Metropoliten der griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn zu ernennen.

Wien, 24-ten Dezember 1864.

Franz Josef m. p.

Același românesce:

Iubite baron de Șaguna. Ascultând rugările românilor gr.-or. din Transilvania și Ungaria, în consonanță cu intențiunea manifestată prin rezoluțiunile mele din 27 Septembrie 1860, și din 25 Iunie 1863, am încuviințat, ca pentru dênșii să se înființeze o metropolie independentă, coordonată cu cea sêrbescă, și ca biserica episcopescă din Transilvania să se ridice la demnitate metropolitană.

Tot deodată aflu de a te denumi pre domnia ta de arhiepiscop și metropolit al românilor gr.-or. din Transilvania și Ungaria.

Viena, în 24 Decembre 1864.

Francisc Iosif m. p.

52.

Autograful împărătesc îndreptat către patriarhul sêrbesc privitoriu la întrunirea congresului sêrbesc în cauza împărțirii averii.

Iubite patriarh Masirevici. Eu am încuviințat, ca congresul național pentru pertractarea afacerilor bisericesci, scolare și fundacionale, mai departe

pentru mijlocirea unei învoiri asupra acelei părți a aversei comune a metropoliei Carlovițene din Ungaria, Croația și Slavonia împreună cu confiniile militare, care se cuvine cercurilor românesce desfăcute de cătră dênse, să se conchieme la Carloviț. Tot deodată congresul național va consulta sinodul episcopilor gr.-or. sêrbesci, parte pentru de a face alegerile trebuinciose de episcopi, parte pentru de a reprezenta în afacerile mai sus amintite bisericesci, scolare și fundationale interesele bisericesci.

Diua, când vor avé a se deschide ambe adunările, are a o defige comisariul nostru, maiorul-general Iosif baronul Philippovici de Philippsberg în conțelegere cu domnia ta.

Viena, în 24 Decembre 1864.

Francisc Iosif m. p.

53.

Instrucțiunea împêrătêscă dată comisariului Iosif Bar. Philippovici la congresul național sêrbesc.

Erste Instruction für Unseren Kommissär bei dem in Gemässheit Unserer Entschliessung vom 14-ten Juni 1864 zu berufenden National-Kongresse, Josef Freiherrn Philippovic von Philippsberg.

I. Zur Vertretung der von der Karlovitzer Metropole getrennten romanischen Sprengel sind die, zufolge Unserer Entschliessung vom 14. Juni 1864 in diesen Sprengeln für den National-Kongress gewählten Deputierten in Gemeinschaft mit dem Erzbischofe und Metropolitene der griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn oder einem Bevollmächtigten desselben und mit dem Bischofe von Arad berufen.

IV. Über jede Berathung der Vertreter ist ein Protokoll zu verfassen, welches in bieligiger Kürze die Ergebnisse darzustellen hat, ohne sich über den Inhalt der Reden weiter zu verbreiten.

VIII. Wenn jedoch die Vertreter beider Theile sich zu einer Vorlage nicht vereinigen sollten, so hätte jeder Theil seinen gehörig begründeten und die vollständige Beweisführung enthaltenden Antrag Ihnen zu übergeben, und es wären diese beiden Anträge sammt den im Art. VI. erwähnten Belegen Uns zu unterbreiten.

IX. Möge nun Einigung erzielt werden oder nicht, in jedem Falle haben sich die beiderseitigen Vertreter über die Modalitäten auszusprechen, unter denen der für die Romanen bestimmte Antheil des unangreiflichen zum Besten der Nation bestimmten, so wie auch des Karlovitzer Klerikalfondes, dann die nach dem Willen der Stifter den Romanen zukommenden Stiftungen aus dem Gemeinvermögen auszuscheiden und an die Berechtigten zu übergeben sein wird.

X. Die Vertreter der romanischen Sprengel haben sich endlich über die Art und Weise zu äussern, wie der für sie ausgeschiedene Antheil der beiden genannten Fonde sammt den fraglichen Stiftungen nach der Übergabe zu verwalten sein wird.

Wien, am 24. Dezember 1864.

Franz Josef m. p.

Eh. Rainer m. p.

Dem Originale auszugsweise gleichlautend *Philippovic* m. p.

54.

Ministrul-președinte Schmerling cătră metropolitul Șaguna cu privire la metropolia înființată.

Hochwürdigster Herr Bischof! Seine k. k. Apostolische Majestät haben, wie Euer Excellenz, aus dem an dieselben gerichteten und im Anschlusse mitfolgenden Allerhöchsten Handschreiben vom 24. December 1864 entnehmen wollen, in Übereinstimmung mit der durch die Allerhöchste Entschliessung vom 27. September 1860 und vom 25. Juni 1863 kundgegebenen Allerhöchsten Absicht allergnädigst zu genehmigen geruht, dass für die griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn eine selbstständige der serbischen koordinirte Metropole errichtet und die bischöfliche Kirche in Siebenbürgen zur Metropolitan-Würde erhoben werde.

Zum ersten Erzbischof und Metropoliten der griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn sind Euer Excellenz Allerhöchst ernannt worden.

Eine Aenderung bezüglich Ihrer dermaligen bischöflichen Residenz hat dabei nicht einzutreten.

Es gereicht mir zur hohen Freude Euer Excellenz von diesem Allerhöchsten Akte in Kenntniss zu setzen, durch welchen Euer Excellenz und der griechisch-orientalischen Romanen in den genannten Ländern loyales Streben mit dem gewünschten Erfolge gekrönt worden ist.

Mit Allerhöchster Entschliessung von demselben Datum haben Seine k. k. Apostolische Majestät in Bezug auf die Regelung der Verhältnisse, welche durch die Errichtung der neuen Metropole herbeigeführt worden sind, folgende Bestimmungen zu treffen geruht.

Die neue Metropole hat die siebenbürger griechisch-orientalische Diözese und aus der griechisch-orientalischen Arader, Temeswarer und Werschetzer Eparchie alle rein romanischen Pfarrgemeinden zu umfassen.

Die romanischen Pfarrgemeinden der Protopresbyteriate Karansebes, Mehadia, Lugos, Facset, Varadia-Oravica, Zsebely, Werschetz, Palanka, Pancsova und Csakova sind zu Einer griechisch-orientalischen Diözese mit dem Bischofssitze in Karansebes zu constituiren.

Hingegen sind die romanischen Pfarrgemeinden der Protopresbyteriate Hasias, Lippa, Temesvar, Csanad, Grosskikinda und Becskerek mit der griechisch-orientalischen Diözese von Arad zu vereinigen.

Diese Allerhöchste Bestimmung schliesst nicht aus, einzelnen Pfarrgemeinden der genannten Protopresbyteriate eine hievon abweichende Diöcesanzuweisung zu gewähren, falls sich dies als zweckmässig herausstellen sollte.

Darüber hat die königlich ungarische Hofkanzlei, beziehungsweise das Kriegsministerium von Fall zu Fall zu entscheiden.

Über die neue Abgränzung und Eintheilung der bei der serbischen Metropole verbleibenden Diöcesen Temesvar und Werschetz einschliesslich der serbischen Gemeinden in der Arader Diözese wird die Allerhöchste Verfügung nachfolgen.

Die bischöflichen Kirchen und Residenzen in Temesvar und Werschetz haben bei den griechisch-orientalisch serbischen Diöcesen zu verbleiben.

Ob die einzelnen sprachlich gemischten Pfarrgemeinden der Arader, Temesvarer und Werschetzer griechisch-orientalischen Eparchien bei der serbischen Metropole zu bleiben oder zur romanischen zuzuweisen, oder aber in je eine romanische und eine serbische Gemeinde zu theilen sind, in welchem letzterem Falle sich die Diöcesanzuweisung nach der oben festgestellten Regel zu richten hat, darüber ist unter Beachtung der von der Karlovitzer Synode beantragten Grundsätze durch die Unterbehörden das Amt zu handeln und auf Grund der von diesen gepflogenen Erhebungen durch die königlich ungarische Hofkanzlei beziehungsweise das Kriegsministerium zu entscheiden.

Zur Dotirung des Karansebeser Bisthums ist der Ertrag der bisher von dem Werschetzer griechisch-orientalischen Bischöfe besessenen Realitäten zu Karansebes und die aus den ihm zugewiesenen romanischen Pfarrsprengeln einflussende Convention und Sydoxia bestimmt, während dieses letztere Einkommen aus den mit der Arader Diözese zu vereinigenden Pfarrgemeinden dem griechisch-orientalischen Bischof von Arad zu Gute zu kommen hat.

Über die Frage einer entsprechenden Dotationsaufbesserung für den neuen Metropolitan haben Sich Seine k. k. Apostolische Majestät nach erfolgter Constituirung der Metropole die Schlussfassung allergnädigst vorbehalten.

Bis zur förmlichen Übergabe der romanischen Pfarrgemeinden in den griechisch-orientalischen Diöcesen von Temesvar und Werschetz an die romanische Metropole, beziehungsweise an die betreffenden Bischöfe haben dieselben unter der bisherigen kirchlichen Leitung zu verbleiben und dieser gegenüber alle Obliegenheiten wie bisher zu erfüllen.

Dies hat auch umgekehrt auf die Serbengemeinde zu Arad gegenüber dem bisherigen Bischof, solange der Verband zu demselben nicht gelöst wird, Anwendung zu finden.

Die Übergabe anzuordnen und das dabei einzuhaltende Verfahren zu bestimmen, haben Sich Seine k. k. Apostolische Majestät allergnädigst vorbehalten.

Dasselbe gilt bezüglich der ersten Ernennung eines Bischofs von Karansebes. In dieser Beziehung haben Euer Excellenz einvernehmlich mit dem griechisch-orientalischen Bischofe von Arad Seiner k. k. Apostolischen Majestät diejenigen Priester und zwar mindestens drei, namhaft zu machen, welche Sie zu dem bischöflichen Amte für befähigt erachten.

Die diesfällige Vorlage wollen Euer Excellenz behufs weiterer Veranlassung gefälligst an mich richten. Über die Art und Weise, wie künftighin sowohl der Metropolit als die Bischöfe seiner Kirchenprovinz zu bestellen sein werden, ist Seiner k. k. Apostolischen Majestät unter Beachtung der kirchenrechtlichen Praxis und der bisherigen Bestellungs-Modalitäten nach Einvernehmung Euer Excellenz ein allerunterthänigster Antrag zu erstatten.

Dieses dürfte füglich erst dann stattfinden, wo der Karansebeser Bischof bestellt und Euer Excellenz in der Lage sein werden, diesfalls mit Ihren beiden Suffraganen die Berathung zu pflegen.

Alle sonst mit der Constituirung der griechisch-orient. romanischen Metropole verbundenen Angelegenheiten haben Seine k. k. Apostolische Majestät ausdrücklich Allerhöchst Ihrer Entscheidung vorzubehalten geruht.

Bezüglich jenes Antheiles, welcher von dem den Diöcesen der Karlovitzer Metropole in Ungarn, Kroatien und Slavonien mit Inbegriff der Militärgrenze gemeinsamen Vermögen den aus dem Verbande dieser Metropole ausgeschiedenen romanischen Sprengeln zu Gute kommen soll, ferner bezüglich der in den banater Diöcesen inmitten einer romanischen Bevölkerung gelegenen Klöster haben Seine k. k. Apostolische Majestät mit weiteren Allerhöchsten Entschliessungen vom 24. Dezember 1864 anzuordnen geruht, dass im National-Kongresse ein Übereinkommen zu vereinbaren getrachtet werden solle.

Das in dieser Richtung einzuhaltende Verfahren ist durch eine eigene Instruktion, welche Seine k. k. Apostolische Majestät an Allerhöchst Ihren Kommissär General-Major Josef Freiherrn von Philippovic zu erlassen geruht haben geregelt.

In Wesenheit besteht dasselbe darin, dass der Congress zu diesem Zwecke sich in zwei Vertretungskörper scheidet, wovon der eine aus dem Patriarchen, den serbischen Bischöfen und den serbischen Deputierten, der andere aus Euer Excellenz oder Ihrem Bevollmächtigten, dann dem Bischofe von Arad und den romanischen Deputierten zu bestehen hat, und dass diese Vertretungskörper auf einen Vergleich hinarbeiten haben. General-Major Freiherr Philippovic wird es nicht unterlassen, sich diesfalls mit Euer Excellenz in das Einvernehmen zu setzen und Euer Excellenz die erforderlichen weiteren Mittheilungen zu

machen; die Allerhöchsten Weisungen wegen Euer Excellenz Installation werden nachfolgen.

Sollten Euer Excellenz in dieser oder einer anderen einschlägigen Hinsicht einen besonderen Wunsch hegen, so würde ich mir darüber eine baldige Mittheilung erbitten.

Ich habe die Ehre mit ausgezeichnetster Hochachtung zu verharren
Euer Excellenz ergebenster Diener

Wien, am 29. Dezember 1864.

Schmerling.

55.

Metropolitul Şaguna multămesce lui Schmerling pentru înfiinţarea metropoliei.

An Seine Excellenz, den hochgebornen Herrn k. k. Staatsminister Anton
Ritter von Schmerling etc.

Euer Excellenz, Hochgeborner Herr k. k. Staatsminister! Das allerhöchste kaiserliche Handschreiben von 24-ten Dezember 1864, welches durch Euerer Excellenz gütige Vermittelung gestern mir zugekommen ist, hat mir eine grosse, unaussprechliche Freude bereitet.

Im tiefsten Herzen ergriffen, danke ich mit der vollsten Hingebung der unverbrüchlichsten Unterthanentreue für die Ernennung zum Erzbischofe und Metropolitener der gr.-orient. Romanen in Ungarn und Siebenbürgen, durch welche Seine Majestät der Kaiser, unser allerdurchlauchtigster Herr, in so hervorragender Weise mich neuerdings auszuzeichnen allergnädigst geruht hat.

Lauter und wirkungsvoller als mein eigenes Dankgefühl wird aber die unvergängliche Dankbarkeit des gläubigen Volkes sich äussern, dessen frommer Sinn in der Erhebung der Kirche zu ihrer alten Würde ein dauerndes Denkmal der kaiserlichen Huld, Gerechtigkeit und Gnade für alle Zeiten verehrt.

Mit diesem, für uns unschätzbaren Denkmal ist der hell leuchtende Name des Staatsmannes unzertrennlich verbunden, welcher, bei dem Antritte seines hochwichtigen Amtes in dem berühmten Rundschreiben aus dem Monat Dezember 1860 die Nothwendigkeit betonte, dass in dem Punkte der freien Religionsübung, die als eines der ersten Grundgesetze des Staates zu gelten hat, der Allerhöchste Wille in der ganzen Fülle seiner humanen Intention zur rückhaltlosen Anwendung gelange.

Von jenem Augenblicke an waren die Wünsche und Hoffnungen für die Wiederherstellung der Metropole der gr.-or. Romanen auf Euere Excellenz gerichtet. Unser Vertrauen hat sich glänzend bewährt, indem, Zeuge der hochgeschätzten Zuschrift von 29. Dezember 1864 Z. 8642, mit welcher Euere Excellenz mich beehrt haben, die Kirche wieder zu ihrem alten Rechte gelangt

ist, und eine Stellung erhält, die ebenso der Hoheit ihres göttlichen Berufes, als auch der Würde des grossen, freien und mächtigen Staates Österreich entspricht.

Gott erhalte Euere Excellenz und segne Ihr fruchtbares Wirken im Rathe der Krone auch fürderhin mit den besten, glücklichsten Erfolgen!

Ich wünsche dies aus vollem Herzen, und wenn mir nebst dem wärmsten Danke auch noch eine Bitte auszusprechen erlaubt ist, wäre es das ergebenste Ersuchen: Allerhöchst Seiner k. k. Apostolischen Majestät in geeigneter Weise zur Kenntniss bringen zu wollen, dass ich im Drange meines Pflichtgefühles den Augenblick sehnlichst erwarte, in welchem mein, der Besserung zuschreitender Gesundheitszustand es mir ermöglichen wird, meine allerunterthänigste Dankbezeugung persönlich an den Stufen des geheiligten Thrones niederlegen zu dürfen.

Mit der Versicherung unbegrenzter Hochachtung und Verehrung verharret in unwandelbarer Gesinnungstreue.

Eurer Excellenz

Hermannstadt, am 6. Jänner 1865.

ergebenster Diener.

56.

Metropolitul Șaguna scrie episcopului Emilian Kengelaș dela Verșeș și consistoriului din Timișóra trimițând un număr de cerculare către românii din acele eparchii.

Preasfințitului domn episcop, al Verșeșului Emilian Kengelaș și Preacinstiului consistoriu al eparchiei Timișorene.

Preasfințite domnule episcope! Mult iubite frate în Christos! Preacinstit consistoriu al eparchiei Timișorene! După-ce Maiestatea Sa preainduratul nostru Împărat au încuviințat prin prea înalta-i hotărîre din 24/12 Decembre a. c. metropolia pentru românii de legea noastră ortodoxă din Ardeal și Ungaria și pe mine a mă denumi de archiepiscop și metropolit; și punerea în lucrare a acestei metropolii și au rezervat până la timpul arătat, când unele pregătiri trebuincioase spre acest sfârșit se vor săvârși; și după-ce lucrul acesta s'au publicat prin Gazeta Vieneză oficiósă, și de acolo au trecut și în celelalte gazete, și așa s'au făcut cunoscut pretutindenea de o parte, ear de altă parte înaltul ministeriu de stat prin hârtia sa din 29/17 Dec. a. c. Nr. 8642 au binevoit a-mi descoperi, că creștinii nostri de naționalitatea română au să fie către stăpânirea lor bisericescă de până acum cu tótă ascultarea, și supunerea, până nu se vor desface de sub dânsa pe calea cuviincioasă.

Deci dorind eu a da românilor greco-răsăriteni din eparchiile Verșeșului și Timișórei o încunoscințare temeinică despre starea lucrului, și prin aceea

a scăpa pe ei de ori și ce pas greșit, am aflat de bine a îndrepta cătră ei aci în 500 exemplare alăturatul circulariu, și a pofti pre Preasfințit Frăția Ta (Preacinstit consistoriu) ca în interesul susținerii păcii și al rëndului bun să binevoii a da publicității acest cerculariu prin organele subordonate.

Cu acest privilegiu mai am a mă ruga de Preasânțit Frăția Ta, (Preacinstitul consistoriu) ca să binevoiesci a ordona compunerea unei conscripții autentice despre comunele bisericesci române, și mestecate ale eparchiei cu însemnarea numărului sufletelor după protopopiate, și apoi a mi-o trimite cât mai curënd.

Pre lângă care cu dragoste frățescă am onóre a rămânea (și binecuvântare archierescă am rămas).

Sibiiu, 27 Decembre 1864.

Al Preasfințitei Frăției Tale credincios frate în Christos.

Al Preacinstitului consistoriu de tot binele voitoriu.

57.

Însuși circulariul.

Andreiu baron de Șaguna din mila lui Dumneșeu archiepiscop și metropolit al românilor gr. or. din Ardél și Ungaria, consil. intim de stat, cav. ordin. ces. austr. leopoldin, membru pe viață al senatului imper. președ. și membru fund. al Asociațiunii transilvane pentru literatura rom. și cultura poporului român, membru fund. al museului de țără, membru ord. al societ. pentru cunoscința țerei Ardélului, și al celei de agricultură în Bucovina, — Dar voué tuturor românilor greco-răsăriteni de tagma preoțescă și lumescă din Ardél și Ungaria, și pace dela Dumneșeu Tatăl nostru, carele este în ceriuri!!!

„Bine este a se mărturisi Domnului, și a cânta numelui tēu prea înalte, a vesti diminēta mila ta, și adevērul tēu în tótă nóptea. Ps. 9. 2—3.

În mâna Domnului este stăpânirea pământului, și în vremea cuviósă va ridica pre folositoriul preste dēnsul. Sirac c. 10. 4.

Veseléscă-se inima celor ce caută spre Domnul. Căutați pre domnul, și vă întăriți; căutați fața lui pururea; aduceți-vē aminte de minunile lui, de minunile și judecățile gurei lui. Ps. 104, 1—5.

Aceste învățături sfinte și nemincinóse, care sunt luate din cartea vieței s. Scriptură — lăsându-le înainte, aduc acea veste bună la cunoscința vóstră românilor de legea gr.-or. din Ardél și Ungaria că

I. Maiestatea Sa, preaînduratul nostru împērat Francisc Iosif I. prin preaînalta sa decisiune din 24/12 Decembre 1864 a încuviințat metropolia cea de mult dorită de noi;

II. că pre mine m'au denumit de archiepiscop și metropolit al românilor greco-răsăriteni din Ardél și Ungaria;

III. a înălța eparchia noastră din Ardél la demnitate metropolitană;

IV. a rânduî, ca metropolia noastră are a consta din eparchiele cele de până acum a Ardélului și Aradului, cu luarea afară a comunei bisericesci sërbe din Arad, și apoi din comunele române, care se țin acum de eparchiele Timișorei și a Verșețului;

V. Că comunele bisericesci române din protopopiatele Caransebeșului, Mehadie, Lugoșului, Fagetului, Varadiei, Jebelului, Verșețului, Palancei, Panciovei și Ciacovei au a se face o eparchie cu locul reședinței episcopului în Caransebeș; ér

VI. Comunele bisericesci din protopopiatele Hasiașului, Lipovei, Timișorei, Cianadului, Chichindei și Becicherecului au a se întrupa cu eparchia Aradului.

VII. Că în privința comunelor mestecate din diecesele Aradului, Timișorei și a Vêrșețului are a se urma după hotărîrile sinodului din Carloviț, care lasă în voia unor asemenea comunități a se declara, de care metropolie vréu să se țină, și apoi oficiolatele subordonate vor tracta astfel de lucruri, și le vor așterne spre finala decisiune la cancelaria aulico-ungară, séu la ministeriul de resbel.

Vedeți iubiților! cât este de bine a se mărturisi Domnului și a cânta numelui lui; a păzi poruncile lui; a se aduce aminte de minunile și judecățile lui; a crede, că în mâna lui Dumneșeu este pământul, și că el dă poporului séu în vremea cuviincioșă pre împêratul cel folositoriu, carele pörtă pe buzele sale sciința, luminare și dreptate creștinescă și carele nu greșește cu gura sa în judecată, Pild. 16, 10, pentru-că păzesc nevățemate învățaturile cele d-șeesci ale lui Christos.

Astăzi vedem, că Dumneșeu așa ne-au miluit, precum miluiesce un tată pre fiii sei; astăzi vedem că înălțatul nostru împêrat ca un domnitoriu folositoriu trimis dela Dumneșeu, să folosescă popórelor sale, ne-au făcut și nouă dreptate creștinescă în urma sciinței și luminărei sale adevêrat creștine, pre carea toți acești creștini o vor recunósce de judecată dréptă, cari păzesc nevățemat învățaturile lui Christos.

Scie împêratul nostru, că noi ca creștini de religiunea gr.-orientală i-am fost lui totdeauna credincioși, cu alipire cătră tronul seu, și că astfel vom rămâné, și că astfel vor fi și urmașii nostri; de aceea bucuros ne-au făcut și pre noi părtași de bunătățile acelea, care au dat și celorlalte popóre de sub sceptrul seu prin egala îndreptățire politică, bisericescă și națională.

De multe necasuri ne-au mântuit pre noi Dumneșeu prin unsul séu împêratul Francisc Iosif I. și ne-au dat prin înalt același multe bunătăți; de aceea înainte de tóte se mulțămim lui Dumneșeu cu inima curată și înfrântă, că ne-au mântuit din stricăciune viața noastră și că au umplut de bunătăți pofta noastră, ce am avut pentru înființarea unei metropolii naționale de religiunea noastră.

Apoi se mulțămim și împăratului nostru pentru îndurarea sa cea mare, și se ne rugăm lui Dumnezeu în biserică, și acasă cu cei doi Psalmi 19 și 20 din Ciaslov la începutul rugăciunii de dimineață, pentru sănătatea înalt aceluiaș până la cele mai adânci bătrânețe, și pentru pacinica și norocoasă domnie a lui, ca și supușii lui toți să petrecă în linisce și mulțămire viață lină și fără de gâlcévă!

Trebue, iubiților! să știți, că mai sunt a se face unele pregătiri, ca metropolia noastră să se pótă pune în lucrare; de aceea acum vă vestesc, cu deosebire celor din eparchiele de acum a Timișorei și a Verșetului numai atâta, că Maiestatea Sa s'a îndurat a rezolvi metropolia pentru noi românii de religiunea greco-răsăritenă din Ardél și Ungaria, și pre mine a mă denumi de arhiepiscop și metropolit, și că voi până la altă rânduială, ce va urma în curênd, și adecă până ce se vor conscrie comunele bisericesci curat și mestecat române din acele două eparchii, și se vor determina protopopiatele, și până se va alege și denumi de cătră împăratul încă un episcop cu locuința la Caransebeș, — să fiți ascultători de episcopii, protopopii și preoții vostri de până acum, și tótă cinstirea și simbriile să le dați lor, precum le a-ți dat și până acum, pentru-că însuși împăratul vă demandă vouă acésta.

Porunca acésta împăratéscă sântă să o păziți, ca eu să pot lucra odichnit pentru cea mai curêndă punere în lucrare a ierarhiei noastre, și să-mi ușurați ostenelele mele, care le fac pentru binele vostru.

Ér Dumnezeu! nădejdei se vă umple pre voi toți de tótă bucuria și pacea, ca să prisosiți în nădejde cu puterea Duchului sânt. Amin. Sibiu dîua dintâiu a născerei Domnului în anul 1864. Andreiu m. p. Adausul pentru preoțime: Pre viitoriu în rugăciuni veți dice: Preasântitul arhiepiscop și metropolit Andreiu.

58.

Patriarchul sêrbesc Samuil Masirevic gratuléză metropolitului Șaguna.

Excelenția Ta! Prea iubite domnule și frate în Christos! Preamărita sêrbătóre a născerei lui Christos, carea în sine umple de bucurie spirituală inimile fiilor bisericei noastre, n'au putut aduce bisericei noastre, clerului ei și poporului nostru ortodox mai mare bucurie, decât acea bucurie, care s'a desvoltat în pepturile noastre ale tuturor de acolo, căci dorințele sincere și ferbinți ale fraților nostri coreligionari români le vedem împlinite, și căci acum le putem ura metropolia, carea de mult o au dorit.

Bucuria, carea în acest prea plăcut moment impresóră sufletul meu, și umple inima mea, cu atâta e mai mare și mai curată, căci provedința divină a binevoit, ca grația preainaltă împăratéscă să se reverse în acest timp decisiv asupra Excelenției Tale, carele pentru ajungerea dorinței fraților nostri

români, pentru însași metropolia acum câștigată mai mult de cât ori și cine te-ai nevoit, și ai lucrat, și carele vei sci să dai fiilor spirituali viață și putere, și să-i pui pe picioare statornice.

Gratulând așa dar din tot sufletul meu bisericei ortodoxe pentru acest mare câștig, — fraților coreligionari români pentru împlinirea dorințelor lor celor ferbinți, — ear Excelenței Tale pentru demnitatea cea înaltă a unui archiepiscop și metropolit, și îndreptând cu această ocasiune eu ca înainte stătătoriu al drept credinciosului popor sêrbesc cătră Excelenția Ta ca cătră înainte stătătoriu drept credinciosului popor român această a mea gratulațiune din suflet purceđătoare: poftesc dela domnul Dumneđeu din adêncul inimei mele, ca metropolia Ta să fie norocósă și spre mulți ani, și concomitată de binecuvântările acelu popor, în fruntea căruia Excelenția Ta stai acum ca căpetenie spirituală, și concomitată de mărire și onóre pentru Excelenția Ta, ear pentru sânta biserică, a cărei ocârmuire vine acum în mânilor cele probate și puternice ale Excelenței Tale, să fie coronată cu succesul cel mai îndestulitor. S. c. a. Carloviț, 28 Decembre 1864. Samuil Mașirevic m. p. patriarch.

59.

Comisariul împêrătesc Philipppovici invită pre metropolitul Șaguna la congresul din Carloviț.

Sr. Excellenz dem k. k. wirklichen Herrn geheimer Rath, Erzbischof und Metropolit der gr.-or. Romanen Siebenbürgens und Ungarns Gross-Kreuz des kais. Österr. Ordens Eiserner Krone etc. etc. etc. Andreas Freiherr von Schaguna.

Euer Excellenz! Seine k. k. apostolische Majestät haben anlässlich der Allerhöchst angeordneten Einberufung des Verhandlungs-Congresses, dessen Eröffnungstag Euer Excellenz telegrafisch mitgetheilt wird, in Angelegenheit der Ausmittlung jenes Antheiles, welcher den von der Karlowizer Metropolie getrennten romanischen Sprengeln zufallen soll, dann in Angelegenheit der Vertheilung der in den banater Diöcesen inmitten einer romanischen Bevölkerung gelegenen Klöster, laut der mir Allergnädigst ertheilten Instruktion de dato 24. v. M. den Allerhöchsten Willen kund zu geben befunden, dass diese Angelegenheiten möglichst durch ein freundschaftliches Übereinkommen beider beteiligten Parteien gelöst werden mögen.

Behufs der Vereinbarung dieses Übereinkommens sind zur Vertretung der von der Karlovitzer Metropolie getrennten romanischen Sprengeln die zufolge Allerhöchster Entschliessung von 14. Juni 1864 in diesen Sprengeln für den National-Congress gewählten Deputierten in Gemeinschaft mit Euer Excellenz als dem Erzbischofe und Metropoliten der griechisch-orientalischen Romanen in Siebenbürgen und Ungarn oder einem Bevollmächtigten Euer Excellenz und mit dem Bischofe von Arad berufen.

Ich bitte daher Euer Excellenz zu dieser unter meinem Vorsitze zu versuchenden Vereinbarung entweder in hocheigener Person zu erscheinen, oder den zu wählenden Vertreter mit der nöthigen Vollmacht zu versehen und an dem telegrafisch mitzutheilenden Tage in Karlovitz eintreffen zu lassen, mich übrigens von dem gefassten Entschlusse telegrafisch gefälligst verständigen zu wollen.

Genehmigen Euer Excellenz die Versicherung meiner ausgezeichnetsten Hochachtung und Verehrung.

Semlin, 5. Jänner 1865.

Philippovic g. m.

60.

Metropolitul Şaguna mulţămese comisariului împărătesc Bar. Philippovici pentru spriginul dat la înfiinţarea metropoliei române.

Dem hochwohlgebornen Herrn kaiser. Kommissär und General-Major Baron von Philippovic.

Das Allerhöchste k. Handschreiben von 24. Dezember v. J. hat mir einen grossen Trost bereitet, der um so grösser ist, je inniger derselbe von dem ganzen gläubigen Volke empfunden wird.

Im tiefsten Herzen ergriffen, danke ich mit der vollsten Hingebung der unverbrüchlichen Unterthanentreue für die Ernennung zum Erzbischofe und Metropolitener der. gr. or. Romanen in Siebenbürgen und Ungarn, durch welche Seine Majestät in so hervorragender Weise mich neuerdings auszuzeichnen allergnädigst geruht hat.

Lauter und wirkungsvoller als mein eigenes Dankgefühl wird aber die unvergängliche Dankbarkeit des gläubigen Volkes sich äussern, dessen frommer Sinn in der Erhebung der Kirche zu ihrer alten Würde ein dauerndes Denkmal der kaiserl. Huld und Gerechtigkeit für alle Zeiten verehrt.

Mit diesem für uns unschätzbaren Denkmal ist der hell leuchtende Name Euer Hochwohlgebornen als kais. Synodal-Kommissär unzertrennlich verbunden, hochwelcher unsere Kirchenangelegenheit mittiefern Einsicht und staatsmännischem Scharfblick geleitet haben.

Von der Zeit der Synode an waren unsere Hoffnungen auf Euer Hochwohlgebornen gerichtet, Unser Vertrauen hat sich glänzend bewährt, indem — Zeuge die sehr geschätzte Zuschrift vom 5. Jänner l. J. Res. Nr. 67, mit welcher Euer Hochwohlgebornen mich beehrt haben, — die Kirche und die Nation zu ihrem alten Rechte gelangt ist, und eine Stellung erhält, die ebenso der Hoheit ihres göttlichen Berufes, als auch der Würde des grossen, freien und mächtigen Staates Österreich entspricht.

Gott erhalte Euer Hochwohlgebornen und segne Ihr fruchtbares Wirken im Rathe der Krone auch fürderhin mit den besten und glücklichsten Erfolgen.

Mit der Versicherung der unbegrenzten Hochachtung verharrend

Hermannstadt, den 9. Jänner 1865.

ergebenster Diener.

61.

Comisariul împărătesc Philippovici încunoscîițeză pre metropolitul Șaguna despre terminul ținerii congresului în Carloviț pe 5 Februarie 1865.

Sr. Excellenz dem k. k. wirklichen Herrn geheimen Rath, Erzbischof und Metropolit der gr.-or. Romanen Siebenbürgens und Ungarns Andreas Freiherr von Schaguna, Gross-Kreuz des Kais. Öster. Ordens der Eisernen Krone etc.

Euer Excellenz! Im Nachhange zu der Aufforderung von 5. d. M. Res. Nr. 67 bringe ich Euer Excellenz zur Kenntniss, dass ich den Zusammentritt des Kongresses im Einvernehmen mit Sr. Excellenz dem Patriarchen auf den 5. Februar 1865 n. St. festgesetzt habe.

Genehmigen Euer Excellenz die Versicherung meiner ausgezeichnetsten Hochachtung und Verehrung.

Semlin, 8 Jänner 1865.

Philippovic g. m.

62.

Metropolitul Șaguna descopere comisariului împărătesc Philippovici, că nu se pôte presenta dela început la congresul din Carloviț.

Dem hochwohlgebornen Herrn k. k. General-Major und Kommissär Josef Baron Philippovic von Philippsberg.

Euer Hochwohlgeboren, Hochverehrtester Herr k. k. Generalmajor und kais. Kommissär! Der Inhalt der geschätztesten Zuschrift vom 8-ten dieses Nr. 69 worin Euer Hochwohlgeboren mich mit der Einladung zur Theilnahme an den Verhandlungen des National-Congresses, welcher am 5-ten Februar d. J. in Karlovitz zusammentreten wird, gefälligst beehren, hat mich nur freudig berühren können, da die in Aussicht genommene Vereinbarung eines Übereinkommens über den, den romanischen Kirchensprengeln zufallendem Antheil an dem gemeinsamen Vermögen einen förderlichen Schritt weiter zur Konstituierung der Metropolie bildet, welche Seine Majestät der Kaiser mit dem allerhöchsten Handschreiben vom 24. Dezember 1864 für die gr. or. Romanen in Siebenbürgen und Ungarn in tiefdankbarst anerkannter Huld und Gnade zu errichten geruht haben.

Um so schmerzlicher muss ich es beklagen, dass mein noch immer angegriffener Gesundheitszustand es mir leider nicht allsogleich gestattet in Karlovitz zu erscheinen, wie ich denn auch tief bedauert habe, dem Drange meines Pflichtgefühles nicht im Augenblicke folgen, und Allerhöchst Seiner kais. k. Apostolischen Majestät meinen unterthänigsten Dank für die mir zu Theil gewordene gnadenvolle Auszeichnung persönlich abstaten zu können.

Es wird mir nur in den nächsten Tagen möglich sein, die Reise nach Wien, wohin ich zuerst eilen muss, anzutreten, und da mein Aufenthalt in der Residenz denn doch einige Zeit in Anspruch nehmen dürfte, werde ich, und die romanischen Abgeordneten wohl kaum vor dem 15-ten Februar dem ehrenvollen Rufe nach Karlovitz folgen können.

Indem ich daher für die Dauer meiner allfälligen, vielleicht auch länger anhaltenden Verhinderung auf Grund der allerhöchsten kaiserlichen Entschliessung vom 24. Dezember 1864 zu meinem Stellvertreter bei den Verhandlungen des Nationalkongresses den hochwürdigsten Herrn Bischof von Arad Procopius Ivackovics fürgewählt habe, und Euer Hochwohlgeboren hievon pflichtschuldigst in Kenntniss zu setzen mich beehre, bitte ich recht sehr, demselben das gleiche Wohlwollen angedeihen zu lassen, mit welchem Euer Hochwohlgeboren mich auszuzeichnen stets so gütig waren.

Genehmigen Euer Hochwohlgeboren die Versicherung meiner aufrichtigsten Verehrung und Hochachtung, mit welcher ich in inbrünstigem Gebete den Wunsch verbinde, dass es der erprobten staatsmännischen Einsicht und Führung des kaiserlichen Kommissärs gelingen möge, die so erfolgreich begonnene hochwichtige Mission mit gleich glücklichen Ergebnissen einem segensvollen Ende und Abschlusse recht bald entgegen zu führen.

Diés bittet in froher Zuversicht zu Gott.

Euer Hochgeboren

Hermannstadt, 19. Jänner 1865.

ergebenster Diener.

63.

Circulariul episcopesc dto 27 Decembre vechiu 1864. Nr. 1137 cătră toți deputații români congresuali îndreptat pentru participare la congresul din Carloviț.

După o însciințare oficiósă primită dela Ilustritatea Sa domnul comisariu c. r. congresual și sinodal, general-maiorul baron Philippovici de datul 5 Ianuarie nou 1865, la ocasiunea congresului pertractată, ce e rezolvat, se va pune la cale o complanare și învoială în privința părții ce va să cadă la teritoriul român, despărțit de metropolia Carlovițană, cum și în privința împărțirii mănăstirilor din diecesele bănățene, care se află între o poporațiune română, fiind a tot preainalta voie a Maiestății Sale c. r. și apostolice: ca aceste cause pre cât numai se pôte, să se deslege prin o învoială amicabilă a amânduror părților interesate.

Spre a concurge la acéstă învoială, pe lângă Excelenția Sa d-l arhiepiscop și metropolit al românilor greco-răsăriteni din Ardeal și Ungaria, s'au plenipotențiatul aceluia, și pe lângă mine subscrisul, sunt chemați în chip de re-

presentanți ai teritoriului român despărțit de metropolia Carlovițană, toți aceia deputați, cari din acest teritoriu s'au fost ales în vara trecută pentru congresul național; érá însași pertractarea de învoială se va întempla sub presidența suslăudatului domn comisariu c. r.

Domnii deputați ai nostri vor sci pune în cumpănă acele detrimente, care ușor ne-ar puté întempina, de cumva întrebările mai sus pomenite s'ar deslega fără încurgere din partea română; pentru aceea avënd în vedere preagrațiósa intențiune a Maiestății Sale c. r. și apostolice, sunt învins deplin: că toți domnii deputați, mai sus atinși, fără pregetare vor lua parte în cuprinsul pertractativ și anume în desbaterile privitoare la obiectele mai sus atinse; spre care scop eu nu voiu lipsi terminul deschiderei aceluiaș congres, unde se póte pe cale telegrafică, dar în tótă întemplarea fără amênare a'l aduce la cunoștiunța tuturor deputaților nostri români, și acésta cu atât mai vêrtos: căci înfățișarea lor la congres se poftesce într'un modru hotărit.

Deci dar Titulata Domnia Ta, ca deputat din părțile teritoriului român, în legătura scrisórei mele din 2/14 Novembre a. c. Nr. 928 cu acésta ești poftit, a te pregăti: ca la terminul deschiderei congresului pertractativ, care pe calea cea mai scurtă Ți se va aduce la cunoștiunță, negreșit se poți fi în Carloviț.

64.

Episcopul Aradului Procopie Ivacicovici întrébă pre metropolitul Șaguna, dēcă póte în persónă participa la pertractările congresuale în Carloviț.

Excelenția Vóstră Înalt Preasântite domnule archiepiscópe și metropolit! Scrisórea Ilustrității Sale comisariului c. r. congresual și sinodal, domnului general-maior baron Philippovici, de datul 5 Ianuaru nou 1865. Nr. Res. 67 privitoare, la conchiemarea congresului pertractativ Carlovițan, și cu deosebire la acele obiecte, în privința cărora după preainalta voie a Maiestății Sale c. r. și aposolice e de a se mijloci o învoială între partea română și între cea sêrbescă, — am onóre împreună cu cerculariul meu îndreptat în urmarea aceea cătră toți deputații români congresuali, — în alăturare cu aceea rugare a o împărtăși Excelenției Vóstre: ca să binevoiți pentru a mea mai de aprópe orientare, a-mi face cunoscut: dacá Excelenția Vóstră în persónă, ce ar fi fórte de dorit, sau prin un plenipotențiat socotiți a lua parte în desbaterea obiectelor de învoială.

Dealtminte bunevoînței și iubirei recomandat, cu deschilinită cinstire sunt

Al Excelenției Vóstre slugă plecată

Arad, 28 Decembre 1864.

Procopie Ivacicovici,
episcopul Aradului.

65.

Metropolitul Șaguna răspunde episcopului Ivacicovici, că mai întâiu au a se presenta ca deputațiune la împăratul și apoi la congres în Carlovit numai pe 15 Februarie nou.

Preasântitului domn episcop al Aradului Procopiu Ivacicovici.

La mult prețuita scrisore a Preasfinției Tale din 28 Decembre a. trecut Nr. 1137 grăbesc a răspunde: că eu aflu nu numai de cuviință, ci și de datorință, ca mai nainte de a ne înfățișa la congresul națiunei sêrbesci ca o metropolie coordinată cu cea sêrbescă, să depunem la picioarele tronului împărătesc mulțamita noastră într'un chip sêrbătoresc, și adecă printr'o deputație constătătoare din mine, din Preasfinția Ta, și din următorii nostri bărbați distinși: dl Andreiu Mocioni de Foen, dl septemvir Popoviciu, séu Serbu, dl comite suprem Georgiu Popa, dl Babeș asesor la tabla regescă, protosincelul Roman, dl Pascu fișcal primar al comitatului Crașeu, protopopul Ioan Marco, D. Ionescu séu Mărinescu din Lugoș, apoi din vre-o câțiva ardeleni, cari sunt de present în Viena.

Eu astfeliu m'am otărît, și în acest înțeles am și scris d-lui comisariu Filippovici cu aceea, că eu, Preasfinția Ta, și ceialalți deputați congresuali români numai pe 15 Februarie căl. nou vom putea ajunge la Carlovit.

Deci acestea făcându-Vă Preasfinției Tale cunoscut, Te rog cu frățescă dragoste, a face astfeliu de dispoșițiune, ca Preasfinția Ta cu ceialalți domni sus numiți coreligionari și conaționali să binevoii a ajunge la Viena pe 19/31 Ianuarius, unde eu cu locuință „Österreichischer Hof“ vă voiu aștepta, ca apoi să mijlocesc audiență.

Pre lângă care cu frățescă dragoste și distinsă onóre am rămas
Sibiiu, 5 Ianuarius 1865.

66.

Cuvântarea mea către Împărat, când m'am înfățișat la Prea înalt Același cu deputații din întréga metropolie de ai mulțami pentru resolvirea metropoliei.

(Insemnare de Șaguna).

Euer Kaiserlich-königliche Apostolische Majestät: Unser allergnädigster,
allerdurchlauchtigster Herr!

Als Euer Majestät vor 16 Jahren den geheiligten Thron Ihrer ruhmreichen Ahnen bestiegen, haben Euer Majestät dem grossen evangelischen Grundsatz der Gleichberechtigung für alle christlichen Kirchen und alle Volksstämme zu verkündigen geruht, welche das weise Walten der göttlichen Vorsehung unter dem beglückenden Scepter des allerdurchlauchtigsten Herrscherhauses Habsburg-

Lothringen zu einem mächtigen Gesamtreiche vereinigt, und seit Jahrhunderten schon untrennbar verbunden hat.

Die frohesten Hoffnungen wurden hiedurch in den treuen Völkern Euerer Majestät erweckt, und sie preisen darum den Namen des geliebten Monarchen, dem Gott die Weisheit, Kraft, Würde, und die Tage gegeben, um die Verheissung des kaiserlichen Wortes mit der segensvollen That der Erfüllung für alle Zeiten zu besiegeln.

Aufgerichtet, und freudig erhoben durch Euerer Majestät grossen hochherzigen Entschluss sehen insbesondere jene Kirchen und Volksstämme einer schöneren Zukunft entgegen, welchen bisher durch die Ungunst der Verhältnisse die Sonne der Gleichberechtigung nicht im vollen Glanze wärmend geleuchtet hatte.

Auch wir, die Romanen des griechisch-orientalischen Glaubens in Siebenbürgen und Ungarn, vergessend eine lange, leidensvolle Vergangenheit, richteten voll unerschütterlichen Vertrauens unsere Blicke hinauf zu dem Throne Euerer Majestät, von deren Huld, Gerechtigkeit und Gnade die Wiederbelebung eines altgeschichtlichen, in der Erinnerung des gläubigen Volkes festgewurzelten Rechtes der griechisch-orientalischen Kirche allein zu erwarten war.

Unsere allerunterthänigsten, von dem Gefühle unwandelbarer, nie wankender Unterthanentreue begleiteten Bitten haben in dem Herzen des edelsten Monarchen die gnadenreichste Erhörung gefunden.

Mittelst kaiserlichen Handschreibens vom 24. Dezember v. J. haben Euere Majestät zu genehmigen geruht, dass für die griechisch-orientalischen Romanen aus Siebenbürgen und Ungarn eine selbstständige, der serbischen koordinirte Metropole errichtet, und die bischöfliche Kirche in Siebenbürgen zur Metropolitanwürde erhoben werde.

Die tiefste Erkenntniss der unaussprechlichen Wohlthat dieses allerhöchsten kaiserlichen Gnadenaktes führt uns, die wir in diesem feierlichen Augenblicke auf das höchste uns ergriffen fühlen, an die Stufen des geheiligten Thrones, um Euer kais. königl. Apostolischen Majestät, Allerhöchstdessen Gnade und väterliches Wohlwollen auch die Romanen des griechisch-orientalischen Glaubens mit stets neuen Zeichen väterlicher Huld und Liebe in Ihren mächtigsten Schutz nimmt, unsere ehrfurchtsvollen, wärmsten, und innigsten Dankgefühle ehrerbietigst darzubringen.

Lauter und wirkungsvoller, als unser eigens Dankgefühl wird aber die unvergängliche Dankbarkeit des gesammten romanischen griechisch-orientalischen gläubigen Volkes in Siebenbürgen und Ungarn sich äussern, dessen frommer Sinn, in der allergnädigsten Errichtung einer Metropole für dasselbe ein dauerndes Denkmal der kaiserlichen Huld, Gerechtigkeit und Gnade für alle Zeiten verehrt.

Durch das unverbrüchliche Streben, dem Reiche Gottes fromme Christen, dem Staate nützliche Bürger, und in beiden dem allerdurchlauchtigsten öster-

reichischen Kaiserhause stets treue, und immerdar dankbare Unterthanen zu erziehen, wird die romanische griechisch-orientalische Kirche bemüht sein, der ihr im reichen Masse zu Theil gewordenen kaiserlichen Gnade und Wohlthat, welche Euerer Majestät segnende Hand auch in der Durchführung des begonnenen grossen Werkes ihr noch ferner zu Theil werden zu lassen allergnädigst geruhen wolle, stets und zu allen Zeiten würdig zu bleiben.

Gott erhalte, schütze und schirme Euere Majestät zum Wohle, Glück und Frieden aller unter dem mächtigen Scepter des glorreichen Kaiserhauses von Österreich vereinigten Kirchen und Völker!

V i e n a, în 23 Ianuarie (7 Februarie) 1865.

Deputațiunea a fost compusă din următorii:

Metropolit *Șaguna*; Episcop *Ivacicovici*; *And. Mocioni*; *Sim. Popoviciu*, septemvir; *Dem. Moldovan*, consil. aulic; Archim. *Popasu*; *Georg Popa*, comite suprem; *Ioan cav. Aldulian*, v.-preș.; *Bran de Leményi*, căpit. supr.; *I. Pușcariu*, admin. comitat.; *Vincentiu Babeș*; *Dem. Ionescu*, secret. aulic; *Dr. Pomuț*, cons. reg.; *Nic. Popea*, protosincol; *Miron Roman*, protosincol; *Ioan Marcu*, protop. Lugoș; *Filip Pascu*, fișcal comit.; *Ladisl. Bogdan*, ases. trib.; *Raduloviciu*, Bis. albă; *Const. Udrea*, epitr. Lugoș; *Ioan Peța*, Caransebeș.

67.

Protocolul, despre ședințele conferențiale, ținute în urmarea înaltului intimat al ministeriului de stat din 29 Decembre 1864. Nr. 8642, din partea corpului reprezentativ român gr.-oriental în Carloviț, începând din 20/8 Februarie 1865 până în ziua subsemnată, spre scopul realizării unei împăcăciuni în privința fondurilor comune administrate în Carloviț și a mănăstirilor bănățene.

Sub presidența Excelenței Sale Înalt Preasântitului domn arhiepiscop și metropolit Andreiu baron de Șaguna. În prezența Înalt Preasântitului domn episcop al Aradului Procopiu Ivacicovici și a domnilor deputați naționali: Constantin Gruies protopresbiterul Hasiașului, Ioan Marcu protopresbiterul Lugoșului, Iosif Beleş protopresbiterul Totvaradiei, Nicolae Andreevics preot și director al școlilor naționale din Caransebeș, Andreiu Mocioni de Foen mare proprietar în Timișóra, Vincentiu Babeș cojude la tabla regescă din Pesta, George de Fogarasi avocat și proprietar de realități din Lipova, Sigismund Popovics avocat din Arad, Dr. Demetriu Hațegan avocat din Oravița, Dr. Aurel Maniu avocat din Lugoș, și Lazar Ionescu avocat din Arad.

1. Excelenția Sa domnul arhiepiscop și metropolit deschidând ședința cu o scurtă cuvântare mai înainte de toate prezintă adunării a) biletul de mână al Maiestății Sale ces. reg. apostolice din 24 Decembre 1864, prin care

la rugările românilor greco-orientali din Ardél și Ungaria se concede preagrațios înființarea unei metropolii independente, coordonate celei sêrbesci, și biserica eparchială din Ardél se ridică la demnitate de metropolitană denu-
mindu-se tot deodată Excelenția Sa de întâiul arhiepiscop și metropolit, — mai departe b) înaltul intimat al Excelenției Sale domnului ces. reg. ministru de stat cavaler de Schmerling din 29 Decembre 1864. Nr. 8642 I. prin care se fac cunoscute preainaltele dispozițiuni conținute în preainaltele rezoluțiuni tot din 24 Decembre 1864, privitoare la regularea relațiunilor produse prin noua metropolie, și provócă adunarea ca aceste acte prea momentóse ce încuviințéză restaurarea și reconstituirea odinioarei nóstre metropolii naționale sê se aducă la cetire mai 'nainte de tóte: acésta provocare numai de cât împlinindu-se, Excelenția Sa domnul președinte arhiepiscop și metropolit, cu provocare la punctele celui din urmă înalt act, ce se reduc la fondurile comune și mănăstirile bănățene și cari puncte aci sub A) în versiune verbală comunicându-se — face cunoscut, cum-că de óre-ce terminul de înfățișare din partea Ilustrității Sale domnului ces. reg. comisariu congresual și general maior baron de Philippovici cu scrisórea convocátore din 8-lea Ianuarie 1865 pe 5-lea Februarie a. c. defipt, din partea românilor din aceea causă nu s'au putut ținé, fiind-că precum Excelenția Sa personalminte așa și restaurata ierarhie bisericéscă română prin reprezentanții ei, au avut o sântă și urgentă datorință mai înainte de tóte a se presenta înaintea Maiestății Sale, spre a depune la pólele Mărețului Tron tributul celei mai omagiale mulțămiri pentru amintita preainaltă grație, și de aceea înfățișarea nóstră aici numai acum a fost posibilă; deci dară află de bine ca adunarea spre a puté numai de cât purcede întru resolvarea problemei sale, prin alegerea de doi secretari din sinul ei, carii sê ducă protocélele ședințelor și sê îngrijéscă de tóte afacerile scrisuale, — de loc sê se constituie, — spre ce scop Excelenția propune de primul secretariu pre deputatul Vincențiu Babeș și de al doilea pre deputatul Dr. Aurel Maniu.

„În privința acelei părți din averea comună a dieceselor metropoliei Carlovițane din Ungaria Croația Slavonia cu confiniile militare, carea are sê cadă părților române despărțite de acésta metropolie, — mai departe în privința mănăstirilor aflátore în diecesele bănățene în mijlocul unei poporațiuni române, — s'a îndurat Maiestatea Sa ces. reg. apostolică cu mai departele preainaltele rezoluțiuni din 24 Decembre 1864 preagrațios a ordina, ca în congresul național sê se stăruéscă încheerea unei complanări.

Procedura ce are a se observa în direcțiunea acésta, e regulată prin o preainaltă instrucțiune, ce Maiestatea Sa c. r. apostolică s'a îndurat a emana înalt aceluiași comisariu general maior Iosif baron de Philippovici.

Acésta procedură în esența ei se cuprinde întru aceea: cum-că congresul se desparte spre acest scop în două corporațiuni reprezentative din cari una se va compune din patriarcul, episcopii și deputații sêrbesci; ear cealaltă

din Excelenția Ta séu plenipotențiatul Excelenției Tale, din episcopul Aradan și deputații români, și cum-că aceste corporațiuni reprezentative vor avé a conlucra întru esoperarea unei împăcăciuni“.

Decisiune unanimă.

Actele Maiestatiche respective ale ministeriului de stat, — după-ce simțului de mulțămire a națiunei române de religiunea greco-orientală din Ardél și Ungaria s'a dat cuviinciósa omagială espresiune, — se iau la cunoștință, membrii adunării propuși de secretari se recércă spre ocuparea acestor posturi, și în urmarea acésta corpul reprezentativ se dechiară de constituit.

2. După-ce secretarii aleși 'și cuprind locurile, primul secretar Vincențiu Babeș face întrebare în privința limbei în care are a se duce protocolul.

După o desbatere cu deamănuntul a acestui obiect și după considerarea seriósa a sustătătoarelor privințe de oportunitate, se decide unanim:

Protocolul de ședințe în cât acela e menit a se substerne înaltului regim e a se purta în limba germană, tot odată însă spre întrebuițarea proprie națională în limba română.

3. Excelenția Sa domnul președinte, privind de urgent necesar — face propunere: ca acum să se aducă la propunere și desbatere operatele — ce de o parte bărbații români de încredere Andreiu de Mocioni și Vincențiu Babeș convocați în Septembrie anul trecut la Carloviț lângă s. sinod, de altă parte în societate cu Ilustritatea Sa Înalt preasânțitul domn Procopiu Ivacicovici episcopul Aradului, — în privința realizării practice a despărțirii ierarchice a românilor de cătră sérbi, le au substernut parte s. sinod parte Ilustrității Sale domnului comisariu congresual.

Conform acestei propuneri unanim primite, membrul Babeș cetesce amintitele operate cari se întituléză:

a) Proiectul de program a bărbaților de încredere români conchiemați în anul 1864 la sinodul episcopesc Carlovițan, spre scopul unei grabnice practice și drepte realizări a despărțirii ierarchice a românilor de cătră sérbi.

b) Opiniunea membrilor români acelei comisii, care s'a esmis de cătră s. sinod din Carloviț în anul 1864 spre cercetarea stărei fondurilor naționale comune în Carloviț administrate și eruirea părților națiunei sérbe și române din acelea fonduri.

După finirea cetirei acestor operate și darea de chiarificațiunile necesare, din tóte părțile se descopere dorința — că deóre-ce s'au făcut cunoscut cum-că și Excelenția Sa domnul președinte arhiepiscop și metropolit a elucrat asupra cestiunei fondurilor și mănăstirilor o propunere mai cu sémă din punct de vedere bisericesc, să binevoéscă Excelenția Sa înainte de deschiderea desbaterei asupra operatelor de mai sus, a comunica cu adunarea cuprinsul acestei propuneri proprii.

Excelenția Sa împlinind dorința acésta generală, lasă prin al doilea secretariu Dr. Maniu a se ceti propriul său elaborat.

După finirea cetirei se aduce următórea decisiune unanimă :

Precum proiectul de program și opiniunea bărbaților români de încredere la s. sinod din anul trecut dela Carloviț, — așa propunerea Excelenției Sale domnului președinte, arhiepiscop și metropolit se ia cu recunoscătóre mulțamită la cunoscintă, — părerile cuprinse în acelea aprețuindu-se și acceptându-se cu deplinitate, se dechiară de părerile acestui corp reprezentativ, și se decide păstrarea acelora în archiva metropolitană și tipărirea acelora în limba română și germană.

4. La făcut'a propozițiune în privința stabilirii unei base de împăcăciune consunătóre cu înaltul intimat al Excelenției Sale domnului ministru de stat din 29 Decembre 1864 Nr. 8642. I, carea apoi s' servescă de temeiu la negociațiunile deschidinde în privința împărțirii averei comune; după-ce acest obiect s'a desbătut temeinic, și s'a luat cuviinciósa privire la problema ce are a o rezolva acest corp reprezentativ, în urmarea preainaltei rezoluțiuni din 24 Decembre 1864 s'a adus cu unanimitate următórea decisiune :

În privința problemei, ce are a rezolva acest corp reprezentativ în urmarea mai sus lăudatului intimat ministerial de stat, se dechiară, — cum-că deși în propunerea aci aclusă (Veđi Nr. VII.) a Excelenției Sale domnului președinte arhiepiscop și metropolit și în operatele bărbaților români de încredere din Octomvrie 1864 (veđi Nr. VIII) egala îndreptățire a părților române despărțite de cătră metropolia din Carloviț la fondurile clericale și inalienabile, și eschisiva lor îndreptățire la mănăstirile Hodoș, Bezdin, S. George și Mesits, precum din punct de vedere bisericesc așa și a dreptului de stat pe deplin și temeinic e arētat și dovedit, în cât din acelea operate apriat se vede, cum-că aceste fonduri privind înființarea și destinul lor precum și punerea lor în lucrarea normată și susținută prin rezoluțiuni înalte ale guvernului, — au fost necondiționat comune, nepurtând nici când caracter național, ci în genere exclusiv confesional; prin urmare acest corp reprezentativ cugetă că ar fi pe drept, ca pre partea română s' vină jumătate din aceste fonduri; totuși acest corp reprezentativ cu privire la problema sa custătóre din mijlocirea unei înțelegeri și împăcăciuni amicabile se află îndemnat spre scopul acesta, dar chiar numai spre înlesnirea ajungerei acestui scop, din privințe de oportunitate a lua de basa împăcăciunei alt temeiu, și de aceea în privința acestui obiect stabilesc următórele principii :

1. În privința împărțirei numitelor douē fonduri comune se primesce ca temeiu la împăcăciune acel mod de calcul pomenit în opiniunea bărbaților români de încredere din Octobrie 1864, carele în esența întru aceea se cuprinde, cum-că după fixarea capitalelor contribuite din partea dieceselor preponderante române — Arad, Timișóra și Verșeț și a unor mănăstiri situate în mijlocul

acelora, și a acelor sume incurse din partea dieceselor curat sërbe, precum și după împărțirea egală a sumelor întrate din partea metropoliei comune, câștigul ce se va arêta se împarte, după proporțiunea sumelor întrate, și apoi din aceste se compensează și rebonifică sumele cu care au dat o parte mai mult de cât alta, și s'au folosit mai mult una decât altă parte, și anume:

a) din fondul clerical	556,500 fl.
b) din cel inalienabil	318,600 „
Suma .	875,100 fl. v. a.

2. În privința mănăstirilor Hodoș, Bezdin, S. George, și Mesits, cari exista de timpuri imemorabile, se primesce propunerea Excelenției Sale Înalt preasântitului domn arhiepiscop și metropolit — și proiectul de program al bărbaților de încredere în deplin, prin urmare se susține dreptul asupra tuturor patru mănăstiri.

3. În privința celorlalte fonduri și fundațiuni administrate în Carloviț corpul reprezentativ se alătură conținutului respectiv precum a propunerii așa și a opiniunii, deci dară se așteptă și pretinde participarea studenților români ce vor studia în Carloviț din fundațiunile alumniale și Putnikiane, mai departe estradarea fondului de fundus instructus pentru reședința episcopescă din Arad episcopului Aradan, spre mai departe administrare în sumă de 7303 fl. v. a. precum și estradarea fondului în suma de 1484 fl. 91⁸/₁₀ cr. din o caducitate română fundată pentru un seminarium român încă în anul 1841 de cătră fostul episcop al Verșeșului Iosif Raiacic.

4. În fine se susține pretensiunea precum asupra jumătăței din veniturile intercalare după cel din urmă arhiepiscop și metropolit comun repostatul Iosif baron de Raiacic, așa și asupra cel puțin unei jumătăți din prețul reședințelor și realităților episcopesci din Verșeș și Timișóra, precum și asupra unui ajutoriu potrivit pentru episcopul Caransebeșan spre câștigarea celor mai necesare odóre archipăstoresci și acaretelor mai de lipsă.

Deși acest corp reprezentativ prin stabilirea principiilor conținute în aceste decisiuni cu unanimitate aduse și-a precisat punctul de mănecare, totuși nu e neaplecat în interesul unei complanări amicavere și împēcăciuni frățesci și în presupunere a întimpina o asemenea aplecare și la cealaltă parte a se lăsa și în mai departe negociațiuni amicavere.

5. Excelenția Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit privește de necesar și corespunđător scopului, că acest corp reprezentativ să se ocupe cu întrebarea despre preluarea și manipularea părții de avere, ce are a se da din fondurile comune părților române despărțite de metropolia din Carloviț, și aduce la propunere și desbatere un proiect propriu spre acest scop elucrat.

După prejudecare matură și seriósă a acestui obiect și după desbaterea punctuală a proiectului subșternut, acela se primesce în următorul cuprins, — aducându-se în privința acêsta următórea decisiune unanimă:

§. 1. Una epitropie provisoră se așază constătătoare din episcopul Aradului, din doi membrii preoțesci cu doi suplenți, din patru membrii lumeni cu patru suplenți din confiniul militar, și din un casar și un controlor, spre care fine corporațiunea acésta desemnéază pre următorii domni:

- a) De președinte pre Ilustritatea Sa prea sântitul domn Procopiu Ivacicovici episcopul Aradului.
- b) De membrii din partea preoțescă, pre domnii: Constantin Gruici protopresbiterul Hasiașului, Ioan Marcu, protopresbiterul Lugoșului.
- c) De suplenții membrilor preoțesci, pre domnii: Fizeșanu, paroch din Toracul mic, Nicolae Andreevici, preot și directorul scólelor naționale din Caransebeș.
- d) De membri lumeni, pre domnii: Andreiu de Mocioni proprietar din Foen, George de Popa comite suprem din Arad, Marcu Rotar c. r. maior în regimentul confiniar româno-banatic, Iulian Ianculescu perceptor general comitatens al comitatului Caraș.
- e) De suplenții membrilor lumeni, pre domnii: George de Fogarasi avocat și proprietar de realități din Lipova, Nicolau Ziga sen. proprietar de realități în Oradea-mare, Iosif Seracin c. r. căpitan în regimentul confiniar româno-banatic, Constantin Udrea neguțătoriu și curatorul bisericeii din Lugoș.
- f) de casar pre dl Dr. Atanasiu Șandor profesor de preparandie din Arad.
- g) de controlor pre dl Lazar Ionescu avocat în Arad.

§. 2. Partea averei ce va cădé pe séma părților ierarchiei nóstre române, o va primi preasântitul domn președinte episcop cu epitropul Ilustritatea Sa dl Andreiu Mocioni de Foen și cu casarul séu controlorului.

§. 3. Averea acésta bisericească se va păstra deocamdată la eparchia din Arad, și adecă banii gata se vor pune în casa de păstrare din Arad, ear cealaltă parte a acestei averi ce va fi în obligațiuni, se va depune în casa de fer, spre ce sfêrșit are a se cumpêra numai decăt casa Wertheimiană de fer.

§. 4. Epitropia funcționéază în cause momentóse de natură urgentă în ședințe plenare, cari constau din toți membrii séu suplenții lor; causele de manipulațiune ordinară însă au a se decide de cătră președinte cu atragerea cel puțin a unui membru bisericesc și doi lumeni séu a suplenților acestora.

§. 5. Suplenții numai atunci au vot când suplinesc pe vre-un membru ordinaru.

§. 6. Epitropia de loc la început în ședința plenară va cerceta, decă capitalele elocate la privați au destulă și sigură ipotecă, și decă debitorii plătesc regulat cametele, și de vor afla, că capitalele n'au ipotecă destulă, și debitorii sunt moroși; atunci se facă cele de lipsă pentru încassarea capitalelor și a cametelor neplătite, și banii încasați se-i pună în casa de păstrat din Arad.

§. 7. Nu este ertat deocamdată a eloca banii fundaționali la privați.

§. 8. Afară de indemnizarea domnului episcop din Arad și eventualminte a episcopului din Caransebeș pentru pierderea taxelor de singelii, — de purtarea speselor consistorielor, — de plățirea profesorilor teologici și cuartirelor de scóle teologice, — de cumpărarea unei casse Wertheimiane de fer, — și de neîncungiuraverile erogațiuni de manipulare, nu este ertat a face cheltueli.

§. 9. Primirea cametelor și altor bani are a se face prin casarul și controlorul în ființa de față a episcopului și a unui epitrop, sau cel puțin pe lângă contrasemnarea episcopului. Altcum primirea banilor nu se privesce de legală.

6. Excelenția Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit cu privire că acest corp reprezentativ prin aducerea decisiunilor de până aci și-a rezolvat problema ce i s'a încredințat, aduce la propunere; ca protocolul de ședințe să se încheie și acela dimpreună cu aclusele să se subșternă Ilustrității Sale domnului comisariu congresual și general-maior baron de Philippovici. După considerarea împregiurărilor sustătóre, propunerea se primesce cu unanimitate și se decide.

Protocolul de ședințe se încheie și Excelenția Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit se rógă a transpune protocolul cu aclusele Ilustrului domn ces. reg. comisariu congresual.

Carloviț, în 16/28 Februarie 1865.

Andrei baron de Șaguna, arhiepiscop și metropolit; *Procopiu Ivacicovici*, episcopul Aradului; *Constantin Gruici*, protopopul Hasiașului; *Ioan Marcu*, protopopul Lugoșului; *Iosif Beleş*, protopopul Totvaradiei; *Nicolau Andreevici*, *Andrei* de Mocioni, *Georgiu de Fogarasi*, *Sigismund Popovici*, *Dr. Demetriu Hațeganu*, *Lazar Ionescu*, *Vincentiu Babeș*, *Dr. Aurel Man*.

68.

Protocolul despre ședința conferențială ținută în Carloviț în 2/14 Martie 1865, din partea corpului reprezentativ român la congres, în urmarea convocării Excelenției Sale d-lui arhiepiscop și metropolit român greco-oriental. Sub președința Excelenției Sale domnului arhiepiscop și metropolit baron de Șaguna. În prezența Ilustrității Sale d-lui episcop al Aradului Procopiu Ivacicovici și a subscrișiilor deputați congresuali.

7. Excelenția Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit face cunoscut, cum-că mai mulți membrii ai acestui corp reprezentativ s'a îndreptat cătră Excelenția Sa cu acea rugare, ca să li se dee concediu pe timp nedeterminat, de óre-ce dênșii nepresupunând cum-că se va trágăna așa îndelungat rezolvarea problemei sale nu și-au provăduț pre așa lung timp recerințele familiare și îndatoririle oficiului lor și acum prezența le e urgent necesară acasă, mai cu

sémă că nici aprosimative nu se pôte defige timpul, în care acest corp reprezentativ 'și va încheia problema sa de aceea, drept aceea Excelenția Sa învită corporațiunea a-și da opiniunea sa asupra acestui obiect.

În decursul desbaterei se face observarea, cum-că unul dintre membrii acestui corp reprezentativ, și adecă dl Andreiu de Mocioni s'a și absentat.

Discusiunea continuată asupra acestui obiect, prin desvoltarea împregiurărilor sustătóre transformă cestiunea propusă din specială tot mai mult în generală, se face adecă din mai multe părți întrebare: că ore luând în considerare cum-că deși acest corp reprezentativ din parte-și a împlinit încă înainte de câte-va săptămâni tot ce s'a ținut de dênsul și și-a subșternut protocolul seu domnului c. r. comisariu congresual, totuși de săptămâni în zadar așteptă o întimpinare amicabile din partea celuilalt corp reprezentativ; — mai departe în considerare cum-că nu se pôte a nu se recunósce, că sub timpul în care se află aici acest corp reprezentativ se pregătesce óreși-care iritare în contră-i și a membrilor săi, deóre-ce ori de câte ori s'a adus la discusiune în congresul sêrbesc afacerea acestui corp reprezentativ, în totdêuna a produs o iritare neîndatinată și din partea unora spectatorățiuni pătímóse, — ear organele sêrbesci de publicitate discutând acest obiect în timpul cel mai recent se folosesc nu numai de un limbagiu pătimos, ci chiar vătêmătoriu de acest corp reprezentativ, și prin descrierea de starea lucrului unilaterală, mancă și ici colea schimonosită seduc și turbură opiniunea publică; — în fine în considerare cum-că comisiunea însărcinată de cătră onorabilul congres național-sêrbesc cu cercetarea cauzei nóstre în astfel de împregiurări cu greu își va puté curênd finí studiile începute asupra acestui obiect și a-și formula opiniunea sa, — dar și altecum cu privire la amintita și măestros produsa iritare de cugete și de opiniune publică cu greu se pôte aștepta din partea acestei comisiuni, ba nici a congresului însuși o prejudecare cuviinciósă, păciuită și fără patimă a pretensiunilor române și a temeliilor pe cari se baséză acelea, prin urmare nici încheerea unei împăcăciuni drepte și frățesci, și așa se pôte presupune cum-că membrii români 'și perd numai fără scop timpul scump pre aici cu neglijerea altor datorințe de oficiu ale lor, și că prezența lor aici în astfel de împregiurări cu greu va mai puté fi promovătóre de preainalta voință a Maiestății Sale spre încercarea unei împăcăciuni amicabile; — deci dară în considerarea tuturor acestor împregiurări se face întrebare, că ore peste tot mai e de dorit și necesariu remânerea mai departe a acestui corp reprezentativ în Carloviț, și potrivește-se acea ore cu demnitatea sa și cu interesul cauzei?

După discutarea și considerarea matură și esactă a acestei decisiuni și a tuturor privințelor se aduce cu unanimitate următórea decisiune:

Prin Excelenția Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit cu însoțirea Ilustrității Sale d-lui episcop al Aradului, a rescí în privința acêsta mai nainte de tóte părerea și sfatul Ilustrității Sale domnului c. r. comisariu congresual.

8. După reînceperea ședinței la 4 ore după amăzi, Excelența Sa dl președinte arhiepiscop și metropolit comunică cu acest corp reprezentativ, cum-că înalt aceiași în societatea Ilustrității Sale d-lui episcop aradan amăsurat concludului de mai sus ași la 1 oră după amăzi a descoperit Ilustrității Sale domnului comisariu congresual baron de Philippovici dorința mai sus amintită a acestui corp reprezentativ, și cum-că Ilustritatea Sa după ascultarea cu bună-voință a acestei dorințe s'a îndurat a se enunța: că acest corp reprezentativ în tot cazul se mai fie cu răbdare așteptând aicea până la finea săptămânei acesteia.

După considerarea din nou și esactă a acestui obiect, și după-ce deputații Dr. Hașeganu, Dr. Man, avocatul Ionescu precum și protopresbiterul Gruici la provocarea din toate părțile au repășit dela cererea lor de concediu, s'a adus următoarea decisiune unanimă:

Acest corp reprezentativ se dechiară a urma cu confidență consiliul sus-lăudatului domn comisariu congresual, prin urmare a rămâne aci la olaltă până Duminecă în 19-lea l. c. séra; ear în cazul decă și acest termin va decurge fără rezultat, atunci în considerarea privințelor sub numărul precedent enumerate și în specie cum-că de după acelea rămânerea mai departe a acestui corp reprezentativ în Carloviț ar pute servi numai de materie pentru ulteriori iritări, — ce de sigur n'ar deservi nici interesului cauzei despre ce este vorba, nici interesului reciprocilor corelațiuni bisericesci ce sustau între națiunea română și sêrbă, — a părăsi numai decăt Carlovițul; și despre acesta a încunosciința pre domnul comisariu congresual prin comunicarea acestui protocol.

*Andrei*u baron de Șaguna, arhiepiscop și metropolit; *Procopiu Ivacicovici*, episcopul Aradului; *Constantin Gruici*, protopopul Hasiașului; *Ioan Marcu*, protopopul Lugoșului; *Iosif Beleş*, protopopul Totvaradei; *Nicolau Andreevici*, *Vincentiu Babeș*, *Dr. Aurel Man*, *Georgiu de Fogarași*, *Sigismund Popovici*, *Dr. Demetriu Hașeganu*, *Lazar Ionescu*.

69.

Protocolul despre ședințele conferențiale ținute la provocarea Excelenței Sale Înalt Prea sântitului arhiepiscop și metropolit din partea corpului reprezentativ român în Carloviț începând din 5/17 Martie 1865, până în ziua subînsemnată. Sub președința Excelenței Sale domnului arhiepiscop și metropolit Andreiu baron de Șaguna. În prezența Ilustrității Sale domnului episcop al Aradului Procopiu Ivacicovici, și-a subscrișilor deputați congresuali.

9. Excelența Sa domnul președinte arhiepiscop și metropolit descopere acestui corp reprezentativ, cum-că este poftit de cătră Sântenia Sa patriarhul sêrbilor ași la 4 ore după amăzi la o consfătuire în privința problemei ce s'a

dat acestui corp reprezentativ spre rezolvare; deci dar' fiind-că cu privire că la acésta consfătuire din partea cealaltă vor lua parte afară de patriarcul și Ilustritățile Sale domnii episcopi sêrbesci încă 5, membrii din comisiunea spre acésta fine esmisă de congresul național-sêrbesc, — Excelenția Sa pofteste ca la acésta să fie însoțit de cătră Ilustritatea Sa domnul episcop aradan și de cătră următorii 5 membri ai acestui corp reprezentativ, și anume de deputații: protopresbiterul Gruici, Georgiu de Fogarași, Sigismund Popovici, Dr. Demetriu Hațeganu și Dr. Aureliu Man.

Decisiune unanimă:

Să ia la cunoscință și poftiții deputați se vor înfățișa la prescrisul timp la Excelenția Sa așteptându-se raportul despre rezultat.

10. După reînceperea ședinței în 6/18 l. c. la 10 ore înainte de amăzi, Excelenția Sa domnul președinte raportază, cum-că eri la timpul destinat comitat de cătră Ilustritatea Sa domnul episcop aradan și de membrii sub numărul precedent amintiți, s'a dus în locuința patriarcului, unde erau adunați afară de domnii episcopi încă 5 membrii comisionali sêrbi. Sântenia Sa patriarcul a deschis ședința cu o cuvântare, în care au făcut o provocare, ca în principiul din ambe părți să se facă abatere dela calcul și argumente, și Excelenția Sa să facă o propunere în care să se formuleze minimul pretensiunilor românilor în cifre; la acésta provocare Excelenția Sa din motive de oportunitate ale interesului comun bisericesc a aflat de consult a formula minimul pretensiunii românilor în suma de 500,000 fl. v. a. La ofertul acesta patriarcul a răspuns, că de ore-ce după suma incursă din partea românilor în fonduri, acestora nu le-ar compete mai mult de cât vre-o 43,000 fl. în capital, așa dânsul socote că românii cu suma aversională de 100,000 fl. ar puté fi mulțamiți, a provocat deci pe Excelenția Sa ca cu minimul său să se apropie de acésta cifră; la ce Excelenția Sa după discuțiuni ulterioare a mai delasat 100,000 fl. După o discutare din tóte părțile tuturor privințelor occurinde patriarcul au oferat 200,000 fl. ca maximul din partea lor, care sumă membrii comisionali au acceptat-o cu aceea că acésta opiniune a patriarcului se vor nisui a sta pentru aceea la congres, la ce a răspuns Excelenția Sa că față cu acest maxim din partea lor, Excelenția Sa nu se abate dela suma de 400,000 fl.

Fiind timpul înaintat la propunerea patriarcului s'a amânat continuarea acestei încercări de împăcăciune amicabilă pre mâne și tot la acel timp.

Decisiune unanimă:

Aceste luându-se la cunoscință și recunoscându-se cum-că Excelenția Sa în interesul unei prea dorite împăcăciuni amicabile a adus tóte sacrificiile, ce numai se potrivește cu onórea acestei corporațiuni și se puteau aduce din partene, și presupunându-se cum-că Excelenția Sa va purcede tot așa și în privința celorlalte pretensiuni ce se ating de mănăstiri, de desdaunare pentru reședințele diecesane comune și de celelalte fonduri,— se așteptă mai departe raport pre ședința viitoare.

11. Reincepându-se ședința în 7/19 l. c. la 9 ore dimineața Excelenția Sa raportează mai departe, cum-că la consfătuirea de ieri după amăzi cu patriarhul și membrii comisionali sârbi, — la care consfătuire din partea românilor s'au înfățișat tot aceia indiviși, eară din partea cealaltă s'a aflat în loc de 5 membri din comisiune 6 și dintre aceștia 5 persoane nouă, — din partea sârbescă nefăcându-se nici cea mai mică concesiune, ci pretinându-se necontentit și decisiv ca Excelenția Sa în privința fondurilor să formuleze minimul irevocabil al pretensiunii românilor și să dea acesta și în scris, care apoi din partea lor să se propună congresului spre acceptare; ear în privința mănăstirilor și celorlalte pretensiuni de desdaunare ne voind a se lăsa nici în discușiune dechiarând că acelea nu pot compune obiectul împăcaciunii, fiind-că mănăstirile, precum și fondurile și reședințele dimpreună cu fondul instruct și cu toate averile zăcătore ale dieceselor sunt avere curat sârbescă națională; Excelenția Sa a dechiarat că în astfel de împregiurări rămâne pe lângă suma dechiarată ieri în 400,000 fl. și că susține pretensiunile celelalte ale românilor atingătoare de cele 4 mănăstiri cari se află în mijlocul poporațiunii române, și la celelalte fonduri și desdaunări.

După acesta fiind-că au vădut membrii conferinței, cum-că nici dela o mai departe consultare nu va resulta complanarea amicabilă, atunci prin sculare comună s'a desfăcut conferința.

Conclus unanim:

Fiind-că acest corp reprezentativ a observat cu durere din raporturile presidiale, cum-că partea sârbescă denegă cu statornicie ori și ce basă temeinică a pretensiunilor și motivelor noastre, pe care le-am adus spre luminarea intereselor obstesci bisericesci, cele ce au sustat și până acum, și au a susta și pe viitoriu între aceste două națiuni; mai departe, de ore-ce acest corp reprezentativ este pe deplin convins din totă purtarea arhierilor și deputațiilor sârbi, că Dumnealor trăesc în acea credință, că nouă românilor pe drept nu ne compete nimic din fondurile cele de până acum comune, și din mănăstiri, ci ei numai din bunăvoința lor ne oferă suma susamintită: pentru aceea noi subscriși rădimați pe concludul nostru sub Nr. 7 aflăm totă mai departea încercare pentru o împăcaciune frățescă de prisos și fără fruct și susținem cu tărie operatele noastre pe temeiul concludului de sub Nr. 4.

12. Excelenția Sa domnul președinte face cunoscut acestui corp reprezentativ, cum-că Înalt aceeași dimpreună cu domnul episcop din Arad au compus la propunerea sa sub Nr. 4 substernută și acceptată un apendice spre dilucidarea din punct de vedere special bisericesc a întrebării mănăstirilor; Excelenția Sa invită dar corporațiunea să ia cunoscință și să se folosescă de acest elaborat

După ascultarea cu atențiune a acestui apendice s'a decis unanim:

Ca și acest elaborat arhieresc, care se alătură aci, să se ia cu recunoșcătoare mulțămire la cunoștință, acela să se dechiare asemenea ca și „propunerea“ de opiniunea acestui corp reprezentativ și să se subscrie de către toți membrii a acestei corporațiuni.

13. La încheiere, Excelenția Sa domnul președinte arhiepiscop și metropolit în cuvinte pătunțătoare dă espresiune părerii sale de rău, că prin procedura și purtarea observată din partea sârbescă, pe lângă totă deplina aplecare documentată din partea noastră cu totă ocasiunea, nu s'a putut încheia împăcăciunea frățescă, care așa de tare era dorită și urgent necesară nu numai spre folosul și spriginirea intereselor comune bisericesci a ambelor națiuni, ci și corespunzătoare cunoscutelor intențiuni părintesci și maritimose a Maiestății adoratului nostru împărat și rege; — deci dară Excelenția Sa cugetă cum-că acest corp reprezentativ și poate încheia activitatea sa de acia dând vie espresiune acestei păreri de rău.

Conclus unanim:

Acest corp reprezentativ simte în deplină măsură profunda durere a preșidentului său pentru nesuccederea tuturor încercărilor loiale din partea noastră spre încheierea unei împăcăciuni amicabile, și pe lângă cea mai vie espresiune de părere de rău pentru acésta, și închee protocolul cu aceia, ca acela să se predea în corpore Ilustrității Sale domnului c. r. comisariu congresual cu rugare, ca Înalt acela să binevoască a sprijini și înainta la pólele preainălțatului tron precum acest protocol așa și celelalte protocéle și elaborate ale noastre, ce se țin de problema acestui corp reprezentativ.

Carloviț, în 8/20 Martie, 1865.

Andrei baron de Șaguna, arhiepiscop și metropolit; *Procopiu Ivacicovici*, episcopul Aradului; *Constantin Gruici*, protopopul Hasiașului; *Ioan Marcu*, protopopul Lugoșului; *Iosif Beleş*, protopopul Totvaradiei; *Nicolau Andreevici*, *Vincentiu Babeș*, *Georgiu de Fogarași*, *Sigismund Popovici*, *Dr. Demetriu Hațeganu*,
Dr. Aurel Man, *Lazar Ionescu*.

70.

Disertațiunea ce arhiepiscopul și metropolitul Andrei au ținut în conferința bărbaților români de religia ort.-răsăritenă la Carloviț în 5 Martie 1865, despre aceea, că noi românii despărțindu-ne de către scaunul metropolitan Carlovițan, și înființându-ne propria metropolie, avem dreptul de a pretinde o parte din averea metropoliei Carlovițane, și câte-va mănăstiri ale eparchiei sêrbesci dela Timișóra și Verșeș.

Când e vorba despre vre-un obiect bisericesc, de ori și ce soiu fie acela atunci ar fi greșală a nu aduce judecata mea și convicțiunile mele după adevărata ființă a noțiunii despre biserică.